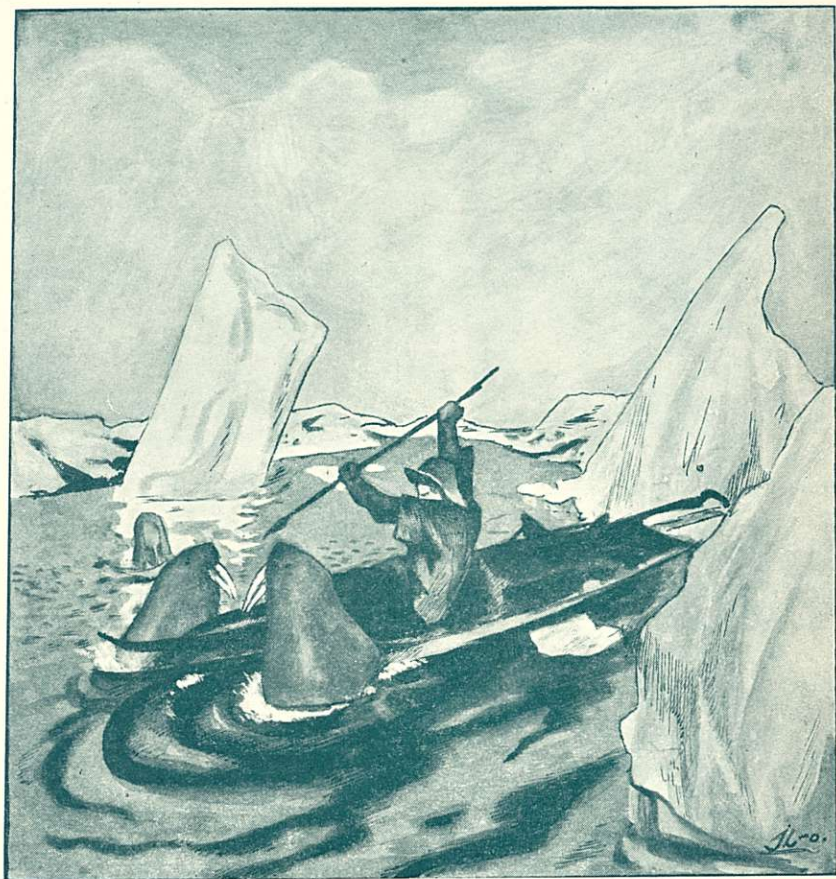


# Nansenin pohjoisnapamatkalta Suksilla ja kajakilla



N:o 10

## MAILTA JA MERILTÄ

25 p:niä

SEIKKAILUJA · KERTOMUKSIA · KUVAUKSIA NUORISOLLE

\*\*\* Toimittanut TEUVO PAKKALA \*\*\*

Kustannusosakeyhtiö Otava · Helsingissä



## MAILTA JA MERILTÄ 10

NANSENIN POHJOISNAPAMATKALTA

# SUKSILLA JA KAJAKILLA

Kesäkuun 24 pnä 1893 lähti Nansen „Fram“-nimisellä laivallaan suurelle pohjoisnaparetkelle. Norjasta suunnattiin kulku Aasian pohjoista rantaa pitkin. Uus-Siperian saarten luona käännettiin pohjoiseen tunkeutuakseen merivirtaan, jonka Nansen otaksui täältä käyvän läpi Napameren ja Grönlannin itärannikolle. Syyskuun 21 pnä Fram tarttui jäähän. Ja jään mukana ja sen vankina laiva nyt ajautui monissa mutkissa luoteeseen napameritse. Lähes kolme vuotta kesti sen kulku jäälautassa. Elokuun 13 pnä 1896 se pääsi avoveteen, vapauteensa, ja voi ohjata kulkunsa kotimaahan, Norjaan.

Nansenin päätelmä, että jää Napameressä ajautuu Aasian pohjoisrannan puolelta toiselle puolen Napamerta ja Frans-Josefin ja Grönlannin välitse Atlantintmereen oli osottautunut todeksi. Mutta kun Framin ollessa matkalla Nansen jo ensimmäisen vuoden aikana huomasi, että hänen laivansa ei kohoa niin kauas pohjoiseen kuin hän oli toivonut, hän alkoi suunnitella pientä retkikuntaa, joka sopivana aikana lähtee laivasta koettaen suksilla päästä navalle tahi ainakin mahdollisimman pohjoiseen. Pitkien harkitsemisien jälkeen kypsyi vain tämä ajatus hänessä. Ja huolellisesti varustauduttuaan hän, luutnantti Johansen toverinaan, lähti Framista maaliskuun 14 pnä 1895 pyrkimään pohjoista kohden.

Ei ollut tietysti ajattelemistakaan, että tämä retkikunta sitte enää voisi osata mutkittelevasti ajelehtivaan laivaan. Sen vuoksi sen paluumatka oli suunniteltu Frans-Josefin maahan ja sieltä Huippuvuorille, jossa oli tavattavissa joku norjalainen pyyntilaiha. Retkikunnan piti olla varustettu kajakeilla päästäkseen kulkemaan avovettä Frans-Josefin maasta Huippuvuorille. Kajakit, eväät, pieni telta, poronnahkainen makuusäkki, pyssyt ja muut aivan välttämättömimmät matkatarpeet kuormitettiin kolmelle keveälle reelle, joita vetivät koirat, joita retkelle lähtiessä oli 28. Koirain osaksi retkellä oli määrätty kuormain vetäminen ja eväitten vähentyessä ruoaksi joutuminen toinen toisensa jälkeen tovereilleen ja hätätilassa isännilleen.

Retkikunnan matka oli laskettu kestävän niin, että se jo samana kesänä saapuu kotia Norjaan tuoden tervehdykset Framista, joka oli vielä vuoden ajan viipyyvä jään vankina. Miten kävi, sen näette kertomuksestamme tämän kaksimiehisen retkikunnan seikkailurikkaasta suksi- ja kajakkimatkasta, jonka voimme ahtaitten puitteitten takia esittää ainoastaan pääpiirteissään antaen niin paljon kuin mahdollista Nansenin itsensä kertoa tärkeimmät ja mieltäkiinnittävimmät tapaukset.

### Pohjoista kohden.

»Vihdoin maaliskuun 14 p:nä puolenpäivän aikaan lähdimme Framista kanunain paukuessa. Lausuttiin jäähyväiset ja molemmipuoliset onnentoivotukset. Muutamat tovereistamme saattoivat meitä vähän matkaa. Sverdrupin täytyi ennen muita kääntyä takaisin ehtiäkseen laivaan päivälliselle. Hyvästelimme muutaman jääryökykiön huipulla. Fram oli takanamme, ja muistan vieläkin, kun seisoin ja katselin Sverdrupin jälkeen, kun hän hiihteli reippaasti ja nopeasti laivalle. Tuntui kuin olisi haluttanut lähteä hänen mukaansa saadakseni vielä istua hauskaissa, lämpöisessä laivan salongissa. Tiesin hyvin, että oli pitkä aika siihen, kun taas saamme syödä rauhallisen katon alla, vaan ei kukaan olisi uskonut, että siihen kuluisi niin pitkä aika kuin sitten kului. Me kaikki uskoimme, että retkemme joko onnistuu ja me pääsemme kotia samana vuonna, tahi — että se ei onnistu.

Seuraavana päivänä aamusella muutkin saattajat palasivat laivalle, ja Nansen ja Johansen lähtivät kahden toisen päivän taivalle.

Me tapasimme laajoja jäätasankoja ja kuljimme nopeasti edelleen poistuen poistumistamme tovereistamme tuntemattomille perille, jossa me kahden koirinemme saamme retkeillä yksiksemme kuukausimääriä. Framin mastot olivat aikoja sitten kadonneet jääreunan taakse. Usein piti meidän kulkea yli puristuselkain ja röykkelöistä jäätä, jolloin piti autella rekiä, jopa toisinaan vetäkin. Ne usein kaatuivatkin, ja siinä oli sitten työtä niitä pystyyn saadessa. Jotensakin väsyneinä tästä raskaasta puskemisesta me pysähdyimme vihdoin puoli 6 aikaan iltapäivällä taivallettuamme noin 9 km sinä päivänä. Toisenlaisia päivänmatkoja olin laskenut tekemämme, mutta keveniväthän kuormat päivä päivältä, ja toivoimme jään parantuvan pohjoiseen päin. Siltäpä näyttikin. Sunnuntaina maalisk. 17 p:nä olen päiväkirjaani kirjoittanut: Jää näyttää käyvän paremmaksi ja tasaisemmaksi kuta pohjoisemmaksi tulemme. Eilen puolenpäivän aikaan tapasimme railon, joka pakotti meidät tekemään pitkän kierroksen. (Kajakkeja ei voinut käyttää railoissa, kun ne useimmiten olivat jäariitan peittämät.) Puoli 6:teen iltapäivällä olimme taivaltaneet 9 km ja ehkä vähän enemmänkin. Kun siinä tapasimme sopivan telttapaikan ja koirat olivat väsyneitä, niin pysähdyimme. Alin lämpö yöllä oli — 42,8° C.

Seuraavina päivinä jää oli yhä tasaisempaa, ja päivänmatkat usein olivat 15 km ja enemmänkin. Silloin tällöin tuli esteitä, jotka meitä hidastuttivat. Niinpä eräänä päivänä terävä jäänsärmä viilsi haavan kalajauhosaakkiin, niin että kallis tavara valui pitkin jäätä. Kului kokonainen tunti ennenkuin jauhot saatiin kootuksi ja repeämä paikatuksi. Sitten matkanmittari särkyi puristuessaan jäänkoloon, ja sen korjaamiseen meni taas muutamia tunteja. Mutta pohjoiseen vain kuljettiin. Usein oli suuria, laidattomia tasankoja, joiden olisi luullut ulottuvan pohjoisnavalle saakka. Toisinaan taas kuljettiin seutuja, joissa jää oli tavattoman vahvaa korkeine kukkuloineen, niin että se näytti lumipeitteiseltä mäkiseltä maalta.»

Maalisk. 20 p:nä menettivät he matkanmittarinsa, niin että siitä lähtien he voivat ainoastaan arvioimalla laskea päivänmatkansa. Jää oli hyvää, ilma kaunis, vaan kylmä. »Torstaina maalisk. 23 p:nä 9 aikaan aamulla oli — 42° C (yöllä oli alin lämpö määrä — 44°). Säteilevän kaunis päivä, ihana matkailla, vaan kylmänlainen öisin, elohopea kuten aina jäänyt. Ei ole erittäin hauskaa lapikkaitten paikkaaminen täällä teltassa tällaisella pakkasella, joka syö nenän vähitellen.»

Seuraavan päivän muistiinpanoissaan Nansen kuvaa: »Ei ole muusta kiusaa kuin kylmästä. Vaatteet muuttuvat päivisin jääpanssariksi ja öisin märiksi kääreiksi. Samaten villapeitteetkin. Makuusäkit käyvät yhä raskaammiksi kosteudesta, joka jäätyy karvoihin.»

Mutta nyt alkoi kelikin huonota. Sunnuntaina maalisk. 24 p:nä on päiväkirjaan merkitty: »Jää huonoa. Eilen oli meillä ankara työpäivä, kuljimme kuitenkin 15 km. Raskaitten rekikuormain alituinen nosteleminen ei selkäparalle ole mieluista.» Seuraavina päivinä oli jää väliin vähän parempaa, mutta useimmiten se oli huonoa ja meitä yhä enemmän alkoi uuvuttaa alituinen koirain auttaminen, rekien pystöön nostaminen kun ne kaatuilivat ja niiden kiskominen ja kantaminen jääryökykiöiden ylitse. Väliin meitä niin nukutti että silmät sulkeutuivat itsestään ja me toruimme kävellessämme. Kävipä niinkin että nukahdin ja heräsin unestani kaatuessani silmälleni suksille. Sitten pysähdyimme viimeinkin haettuamme telttapaikan jonkun jääryökykiön tahi puristus-selän juurella, missä oli vähän tuulen suojaa. Sillä aikaa kun Johansen kytki koirat ja antoi niille ruokaa, minä pystytin teltan ja ryhdyin keittopuuniin saadaksemme illallisen niin pian kuin suin-

kin. Toisena päivänä meillä oli jankkia pemmikanista (kuivatusta lihasta) ja kuivatuista perunoista, toisena taas kalakeittoa kalajauheesta, nisujauhoista ja voista, sitten taas herne-, papu- tahi palkovelliä leivän ja pemmikanin kanssa. Kaikki ruoka maistui mainiolle. — Heti kun Johansen oli saanut koirat ruokituksi ja telttaan oli kannettu säkit, joissa oli ruokavaroja illalliista ja aamiaista varten sekä kaksi säkkiä, joissa oli meidän kummankin yksityisiä tarvekapineita (alusvaatekerta, vantuut, jalkariepuja, kilolasit, päiväkirjat y. m.), niin makuusäkki levitettiin, teltan ovi suljettiin huolellisesti, ja me ryömimme makuusäkkiin sulattelemaan vaatteitamme. Tämä ei ollut juuri hauskaa. Päivän kuluessa nimittäin kokoontui hiki ruumiistamme vähitellen päällysvaatteisiimme, joissa se sitten jäättyi, niin että vaatteet olivat ihan kohmetuksissa. Jos olisimme voineet ne sellaisinaan riisua, niin ne olisivat pysyneet itsestään pystyssä. Kun vähänkään liikahtimme, niin ne rutisivat kuin pärekori. Päästyämme makuusäkkiin jää alkoi vähitellen sulaa, mutta siihen meni melko paljon ruumiin lämpöä. Me puristausimme lähelle toisiamme ja värisimme niin, että hampaat kalisivat. Kului tunti ja runsaasti toistakin ennenkuin tuli lämmin, jota niin sydämen hartaasti odotimme. Silloin vaatteetkin olivat vihdoin sulat, märät ja notkeat jäätyäkseen aamulla uudelleen heti, kun nousimme makuusäkistä. Ei ollut ajattelemistakaan saada niitä kuiviksi matkalla niin kauan kun pakasta oli, niihin kun näet kerääntyi aina vain enemmän kosteutta ruumiista. — Mutta meitäkös vasta nukutti maatessamme säkissä väristen ja odottaen illallisen joutuvan. Minun, kokkina kun olin, piti koettaa pysytellä jonkun verran hereilläni pitääkseni huolta keiton kiehumisesta. Väliin onnistui, vaan toisinaan heräsin, kun keitto oli kiehunut liiaksi. Vihdoin ruoka oli valmista, ammennettiin pannusta ja syötiin makeaan suuhun. Tämä oli elämässämme loistohetki, jota aina koko päivän odotimme. Mutta usein olimme niin väsyneitä, että silmämme painuivat umpeen ja nukahdimme kesken kaikkea, kun lusikka oli matkalla kupista suuhun, niin että käsi vaipui hervottomana ja ruoka valui vaatteille. Illallisen päälle me mielellämme vähän mässäilimme: seotimme kuivattua juustojauhelmaa veteen ja joimme sitä niin kuumalta kuin kärsi. Se maistui melkein kuin keitetty maito ja tuntui tekevän hyvää, se lämmitti isonvarpaan nokkaan asti. Sitten me kaivausimme makuusäkkiin niin syvälle kuin suinkin, suljimme tarkoin kannen ja

vaivuimme heti hurskaan uneen. Mutta vielä unissamme olimme matkaavinamme pohjoiseen, reudoimme rekiä ja ahdistelimme koiria ja minä heräsin usein kuullen Johansenin unissaan karjuvan: »Pan» tai »Barrabas» tai »Klapperslangen!» »Etkö sen vietävä kuule?» Prr, prr — »Tuhannen hurtat!» — »Seis, seis, pysähtykää sen heittiöt, muuten koko reki — —» ja niin edelleen, kunnes nukuin uudelleen.

Meistä tuntui, että makuusäkissä oli varsin mieluisaa ja mukavaa olo, kun ensin olimme päässeet lämpimiksi, vaan erittäin lämmin ei liene ollut missään tapauksessa, sillä kun eräänä yönä heräsin, niin molemmista käsistäni sormien päät olivat paleltuneet.

Aamuisin oli minun kokkina ensimmäisenä ryömittävä makuusäkistä valmistamaan aamiaista. Siihen kului tunninaika. Joka toinen aamu meillä oli ruuaksi suklaata, voileipää ja pemmikania, joka toinen taas voipuroa (nisujauhoista veteen keitettynä ja voilla höystettynä), kauraryynipuuroa tahi jotakin muuta sellaista, ja lisäksi maitoa, joka valmistettiin sekottamalla veteen juustopulveria. Kun ruoka oli valmista, herätin Johansenin. Me istuimme makuusäkissä, jonka päälle levitettiin villapeitteet pöytäliinoiksi, ja sitten laitettiin ruoka pöytään. Syötyämme herkullisen aamiaistemme me kirjoittelimme päiväkirjoihimme, ja sitten piti meidän lähteä ulos. Mutta miten väsyneitä olimmekaan, ja mitä olisinkaan antanut, jos olisin saanut uudelleen ryömiä makuusäkin pohjalle ja nukkua koko vuorokauden ympäriinsä. Minusta tuntui, että se olisi ollut elämän suurin nautinto. Mutta nyt oli kysymyksessä päästä pohjoiseen, aina vain pohjoisemmaksi. Me pukeusimme, ja sitten ulos pakkaseen laittamaan reet kuntoon, selvittämään koiravaljaat, valjastamaan koirat ehättäen taipaleelle niin pian kuin suinkin.

Ja niin lähdimme taipaleelle. Minä kuljin edellä katselemassa tietä tässä röykkeliköjäässä, ja minun jäljessäni tuli ensimmäisenä kajakkirekeni. Koirat pian oppivat minua seuraamaan. Mutta heti kun tuli vähänkään epätasaista, niin ne pysähtyivät, ja jos niitä ei silloin huutamalla saanut yhtä aikaa vetämään rekeä ylänteestä, niin täytyi palata takaisin niitä ohjaamaan tahi auttamaan. Jäljessä tuli Johansen kahden reen kanssa. — —

Meiltä meni paljon aikaa illoin teltan teossa, koirain ruokkimisessa, ruuan keittämisessä ja muussa puuhassa, ja aamulla taas matkalle valmistautuessa, niin että vuorokautta ei tahtonut saada

oikein riittämään, kun tahdottiin kulkea jonkunlaista taipa-  
leita päivän aikana ja öisin levätä. Mutta nyt öiden kirkastuessa ei  
tarvinnut välittää päivästä. Lähdimme taipaleelle milloin sopi,  
olipa yö tahi päivä, pysähdyimme taas kun niin soveltui ja nu-  
kuimme sen, mikä oli välttämätöntä meille ja koirille. Yleensä pidin  
sääntönä, että oli tehtävä taivalta yhdeksän tahi kymmenen tuntia  
päivässä. Keskipäivällä mielellämme vähän levähdimme syödäk-  
semme hiukan, tavallisesti vähän voita ja leipää sekä pemmikania  
tahi maksapiirakkaa. Hyvin kylmiä olivat nämä päivällisaterian  
ajat. Tavallisesti koetimme hakea suojapaikan ja kääreysimme villa-  
peitteisimme, mutta sittenkin tuuli puhalteli läpi vaatteitten istues-  
samme reessä syömässä. Joskus levitimme jälle makuusäkin ja  
pistäysimme sinne ruoka mukanamme, mutta emme ehtineet saada  
makuusäkkiä ja vaatteita sulaksi sillä aikaa, kun siellä maka-  
simme. Usein tämäkin tuntui meistä vaikealle, ja me syödessämme  
kuljeksimme edestakaisin lämpymiksemme. Sen jälkeen oli selvi-  
tettävä koirain hihnat. Ja me olimme hyvillämme, kun pääsimme  
taipaleelle.

»Perjantaina, maalisk. 29 pnä. Eteenpäin kuljetaan, mutta  
hitaasti. Jää on jonkunlaista, vaan ei sellaista kuin olin odottanut ja  
kuin se alussa näytti. On usein pahoja puristuselkiä, kaiken  
kauheita. Ne hidastuttavat paljon, kun täytyy pysähdyttää reet  
ja mennä edelle katselemaan ja hakemaan tietä. Enimmäkseen  
täytyy ne kiertämällä sivuuttaa. Sen lisäksi koirat käyvät hitaiksi  
ja haluttomiksi. Sitten on lakkaamatta selviteltävä jäätyneitä  
vetohihnoja, jotka käyvät sitä pahemmiksi käsitellä, kuta enemmän  
niihin syntyy solmuja, silmukoita ja muita kiusanlaitoksia. Yhtä-  
myötään koirat hyppivät toistensa yli ja toistensa väliin, niin että  
kun parahiksi on saanut hihnat selville, ovatkin ne taas yhtenä  
sotkuvyyhtenä. Sitten pysähtyy joku reki johonkin jäänystyrään,  
koirat ulvovat malttamattomina päästäkseen toveriensa jälkeen,  
jotka menevät edellä, muuan puree poikki vetohihnansa ja lähtee  
tiehensä, toinen tekee saman ja ehkä kolmaskin, ne on otettava  
kiinni, hihnat solmittava — ei ole aikaa ruveta niitä kunnollisesti  
liittämään eikä se ole kovin hupaistakaan tällaisessa pakkasessa.  
Sellaista se on lakkaamatta täällä röykkelikköjäällä.»

»Lauantaina, maalisk. 30 pnä. Eilen heti aluksi tapasimme  
epätasaista jättä, jossa piti tehdä kierroksia päästäksemme edelleen.  
Lopuksi tulimme suurten ponnistusten perästä kauniille tasangolle.



Mutta sitten tuli yksityisiä puristusselkiä, jotka olivat pahinta laatua paksua puristusjäätä. Viimeinen selkä oli pahin ja sen edessä oli suuri halkeama. Kun siitä ensimmäistä rekeä kuljetettiin yli, niin koirat putosivat halkeamaan, ja ne piti sieltä vetää jälle. Halkeama oli noin parin miehenpituuden syvyinen. Muuan koirista, »Klapperslangen» pääsi valjaistaan ja lähti tiehensä. Kun toista rekeä yli hommattiin, niin se meni halkeamaan niine päivineen, ja olimme hyvillämme, kun se ei mennyt tuhannen pirstaleiksi. Meidän piti purkaa kuorma saadaksemme reen ylös, sitten kuormittaa ja köyttää uudelleen, johon meni kauan aikaa. Sitten meidän piti syyttää koirat halkeamaan ja taas nostaa ylös toiselle puolelle. Viimeinen reki saatiin kutakuinkin kunnialla yli. Taivallettuamme jonkun matkaa tuli karannut koira luoksemme. Vihdoin pääsimme telttapaikalle, saimme teltan pystyyn ja huomasimme että oli — 43° C. Lopuksikin olimme rakkaassa säkissämme ja priimuskeittiö tohisi iloisesti.

Sunnuntaina, maalisk. 31 pnä. Eilen vihdoinkin tuli kauan odotettu ilmanmuutos, tuuli kääntyi etelään ja ilma lämpeni. Tänä aamuna varhain oli — 30° C., jota me pidämme ihan kesänä. Kun näin lupaavalta näytti, niin juhlallisin tuntein lähdimme taivaltamaan hyvää jäätä ja myötätuulta. Matka sujui nopeasti, ja kaikki näytti käyvän hyvin, kunnes meidät pysäytti railo, joka aukesi edessämme juuri samassa kuin meidän oli kuljetettava ensimmäinen reki yli. Sen saimme kuitenkin toiselle puolen, mutta kun lähdimme takaisin noutamaan toista rekeä, niin Johansenin alla lohkesi muuan jääteli, niin että hän vajosi veteen vyötäisiään myöten. Kova onni. Railo leveni levenemistään. Siinä me nyt seisomme toisella puolen mies ja yksi reki, toisella kaksi rekeä ja kastunut mies, ja välillämme aina vain laajeneva railo. Kajakkeihin oli matkallamme tullut reikiä rekien kaatuillessa lukemattomia kertoja, jolloin terävät jäänsyrjät olivat viiltäneet niihin halkeamia. Niitä ei siis tähän hätään voinut käyttää. Varsin hauskalta näytti tuleva yö: minä telttoineni toisella puolen, Johansen toisella ehkä paleltumassa kuoliaaksi. Vihdoin pitkän kierroksen tehtyäni löysin sellaisen paikan, josta pääsin yli rekineni ja niin saatiin taas joukko koolle. Emme voineet nyt pitemmältä kulkea, vaan täytyi ruveta teltalle, Johansen kun oli vyötäisiään myöten jäässä, ja sitä paitse hänen tuulihousunsa olivat pahoin repeytyneet, niin että ne piti paikata.»

Kahdeksan päivää matkailijamme vielä ponnistelivat pohjoista kohden. Tämä oli kovaa kamppailua, niinkuin on helppo huomata Nansenin kertomuksesta:

»Tiistaina, huhtikuun 2 pnä. Vaikka sunnuntaina 6 aikana illalla nousin keittämään, niin vasta 2 aikana maanantai-aamuna jouduimme lähtemään. — Etelä tuuli oli kiihtynyt, ja sen puhaltaessa selän takaa me lähdimme taipaleelle lumipyryssä. Tavattoman hyvin kävi jonkun aikaa, vaan sitten alkoi tulla puristuselkiä, toinen toistaan pahempia. — On tämä mokomaa työtä kulkea soikuroida näillä vasta muodostuneilla puristuseljillä hakemassa sellaista kohtaa, josta pääsisi yli. Suksia ei voi käyttää, on liian vähän lunta näiden pinoutuneiden jäätelien välillä, ja niin pitää siis rämpiä jalkaisin. Tässä pyryisessä ilmassa ei näe mitään, kaikki on valkeana. Epätasaisuudet, kolot ja jäämöhkäleiden välit peittää pettävä lumikerros, ja kulkiessa vajoaa yhtämittaa halkeamiin ja kuoppiin, niin että saa olla varsin tyytyväinen kun ei katko jalkojaan. Pitkät matkat saa kulkea edelle milloin toisaalle milloin taas toisaalle päin hakemassa tietä, kun sitten vihdoin on löytänyt sellaisen paikan, josta pääsee yli, niin täytyy lähteä takaisin noutamaan rekiä. Sillä tavoin saamme usein kulkea saman matkan moneen kertaan. Pahin tapaus eilen oli se, että rimpuillessamme kellomme olivat jääneet vetämättä. Johansenin kello oli pysähtynyt siihen, kun rupesimme teltalle, minun kelloni vielä nakutti, kun vedin sitä, niin että luulen sen olevan oikeassa. — Jää näyttää yhä huononevan, ja minua jo alkaa arveluttaa pohjoisemmaksi meno.»

»Keskiviikkona, huhtikuun 3 pnä. Eilen lähdimme taipaleelle 3 aikaan i. p. Kaakkotuulen jälkeen, jota kesti myöhäiseen päivällä, oli erinomainen keli. Jää oli jotensakin kuljettavaa, ja kaikki näytti lupaavammalta, ilma oli kaunis ja matka edistyi aika vauhtia. Mutta kuljettuamme useita kauniita tasankoja, alkoi taas epätasaisempia aloja ja sitten tuli railoja ja puristuselkiä, kuten tavallisesti. Puoliyönaikaan tuli etemme pahaa jäätä ja vasta jäätynyt railo, jossa oli niin hieno jää, ettemme päässeet siitä yli. Olisi pitänyt tehdä suuria kierroksia päästäksemme eteenpäin, senpä vuoksi rupesimme leirille. — Jää edessämme ei näytä hyvälle. Nämä puristuselät saavat meidät ihan epätoivoon, eikä jää näytä paranevan. Puolenpäivänaikaan otin meridianikorkeushavainnon, jonka mukaan olimme 85° 54' pohjoista leveyttä. Tämä on ihan ihmeellistä, ettemme ole sen edempänä. Mielestämme me ponniste-

lemme, minkä suinkin jaksamme, vaan se ei sen enempää vaikuta. Minua jo todenperään alkaa arveluttaa matkan jatkaminen pohjoiseen. Frans-Josefin maahan on kolme vertaa pitempi matka kuin tämä taival, jonka nyt olemme Framista kulkeneet. Minkälaista on jää Frans-Josefin maahan päin? Tuskinpa voi ajatella, että se olisi parempaa, joten kulku ei käy sen nopeammin. Sen lisäksi tuon maan muoto ja laajuus ovat meille tuntemattomat ja voivat saattaa meille paljon viivytkiä, emmekä ehkä heti tapaa riistaa. Jo aikoja sitten olen huomannut, että itse pohjoisnavalle — tahi sen lähimmille seuduille — ei voi päästä tällaista jäätä näin vähillä koirilla. Kunpa meillä olisikin enemmän koiria! Meidän täytyy kääntyä takaisin. Ennemmin tahi myöhemmin. Meillä on nyt ollut hyvä tilaisuus oppia tuntemaan ajojäättä, ja navalla tuskin on muuta tavattavissa. Me emme voi toivoa pääsevämme paljoa pohjoisemmaksi ennenkuin aika pakottaa meidät kääntymään takaisin. Emme voi enää kauan odottaa.»

Minua alkoi jo yhä enemmän kummastuttaa, että emme olleet päässeet tätä pohjoisemmaksi. Minä laskin ja laskin, sunnittelin päivänmatkamme ja laskin, mutta aina oli sama tulos: meidän pitäisi olla paljo sivu 86<sup>o</sup> p. 1., jos vain jää on ollut yhdessä kohden. Minulle kävi pian selville, että jää ajautui etelään ja että meillä tässä oikullisessa ajautumisessa, joka riippui tuulista ja meren virroista, oli pahin vihollisemme.»

»Perjantaina, huhtikuun 5 pnä. Lähdimme eilen taipaleelle 3 aikaan aamulla. Jää oli huonoa, puristuselkiä ja railoja, niin että matka edistyi varsin hitaasti. Nämä railot, joissa molemmin puolin on puristunutta jäätä, ovat kaiken kauheita kulkea. On aivan kuin kulkisi pitkin suuria kiviraunioita. Kuluu paljon aikaa siihen, kun on päässyt tällaisen railon yli, kun ensin on haettava ylimeno-paikka ja sitten kiskottava yli kuormat, ja kaiken hyvän lisäksi saa ehkä kylmän kasteen — eilen putosin kaksi kertaa. Jos on minulla kova työ hakiessani tietä ja kuljettaessani rekeäni, niin on Johansenillakin, jolla on kaksi rekeä hoidettavanaan. On jo rasittavaa nostaa yhtäkin jäänystyrästä, mitä sitten kahta puristuselkien yli. Vaan se mies ei ensi pahaa pahastu. Muutamassa railossa toissa-päivänä hän taas vajosi yli polviensa. Minä olin edellä hiihtänyt railon poikki huomaamatta, että jää oli heikko. Hän tuli suksitta ja kulki reen vierellä, kun jää yhtäkkiä puhkesi hänen allaan. Onneksi hän sai reestä kiinni, ja koirat, jotka menivät menoaan,

vetivät hänet sitä vauhtia ylös. Sellaiset kylvyt eivät ole juuri mielusia, kun ei voi kuivata vaatteitaan eikä saa kuivia muutetuksi ylleen, vaan täytyy kulkea jääpanssarissa, kunnes vaatteet kuivuvat ruumiilla — mikä käy hyvin hitaasti tällaisessa pakkasessa. Leveysasteeksemme eilen sain  $86^{\circ} 2,8$ , p. 1. Se on varsin vähän tällaisen ryöjäyksen tulokseksi, mutta minkä sille voi, kun jää on mokomanlaista? Eivätkähän koiratkaan enempäänsä voi, raukat. Yhä enemmän vakaannun siitä, että meidän pitää kääntyä takaisin ennen sitä aikaa, jonka alkuaan olimme määränneet. (Framista lähtiessämme olin ajatellut, että kuljemme pohjoista kohden 30 päivää, jonka aikaa koirain ruoka oli laskettu kestävän.) Petermannin maahan on joku 280 meripenikulmaa (itse asiassa sitä olikin yli 350 meripenikulman eli 670 km Kap Fligelyyn, joka on Frans-Josefin maan pohjoisin nokka). Vaan sen matkan pää on vaivain takana. Kysymys on vain: eikö meidän kaikissa tapauksissa pitäisi koettaa päästä 87 leveysasteelle? Mutta minua epäilyttää, voimmeko niin kauan jatkaa matkaa, jos kulku ei parane tästään.

»Lauantaina, huhtikuun 6 pnä. Kello 2 aikaan aamulla oli —  $24,2^{\circ}$  C. Jää huononee huononemistaan. Eilen olin joutua ihan epätoivoon, ja kun tänä aamuna pysähdyimme, niin olin jo melkein päättää, että käännymme takaisin. Vaan vielä tahdon kuitenkin koettaa yhden päivän nähdäkseni onko jää todellakin samallaista koko matkan pohjoiseen päin — niinkuin se tältä 10 jalkaa korkealta puristuslältä katsoessa näyttää, jonka juurella nyt on leirimme. Eilen emme päässeet kuin muutamia kilometriä. Raitoja, puristuslaskia ja ääretöntä koleikkaa — koko jääpinta näyttää yhtenäiseltä kivirauniolta — ja tällainen ijankaikkinen rekien nosteleminen joka jäänyppylän yli voisi uuvuttaa jättiläisenkin; ja me uuvumme. Kummallista on tämä puristusjää. Se ei ole kovin vahvaa, ainakaan suurimmaksi osaksi, eikä näytä olevan kauan aikaa siitä, kun se on puristunut, sillä se ei ole kuin osaksi peittynyt irtonaisella lumella, joka kulkiessa upottaa niin, että vähän väliä pudota humauttaa vyötäisiään myöten halkeamiin. Tällaista on penikulma penikulmalta pohjoiseen päin. Sitten vähän väliä tapaa vanhoja jäätelejä, joiden harjanteet kesän aurinko on sulattanut pyöreiksi — ja ne ovat usein hyvinkin vahvaa jäätä.»

»Yhä enemmän tulen vakuutetuksi, että me täällä teemme varsin vähä hyötyä. Kovin paljoa pohjoisemmaksi me emme voine

päästä, ja hidasta lienee kulku Frans-Josefin maahankin. Sen sijaan me siellä voisimme käyttää hyödyksi aikaamme, jos meille sitä jää. Kello 9 aikaan illalla — 34° C.»

»Maanantaina, huhtikuun 8 pnä. Jää huononee vain eikä parane, emmekä pääse minkään vertaa eteenpäin. Puristuselkä puristuselän takana ja jäärykkiöitä vain, joiden yli pitää kii- vetä. Me lähdimme taipaleelle eilen 2 aikaan aamulla ja kuljimme niin kauan kuin jaksoimme ja lopuksi nousi tie pystyön. Suksilla koetin hyvän matkaa pohjoiseen päin nähdäkseni tulisiko parem- paa, vaan kulkupaikkaa ei löytynyt. Katsellessani korkeimmalta jäärykkiöltä en nähnyt muuta kuin samallaista jäätä niin kauas kuin silmä kantoi. Oli aivan kuin lumen peittämää louhikkoa ääret- tömiin. Olisi ollut järjetöntä yrittääkään enää jatkaa matkaa; liian vähä hyödyimme ja kulutamme kallista aikaamme. Jos on pitkältä tuollaista jäätä Frans-Josefin maahan mennessä, niin totisesti kysytään kuntoamme.

Ja niin lopullisesti päätin pysähtyä ja kääntää suuntamme Kap Fligelyä kohti.

Tällä pohjoisimmalla teltpaikallemme pidimme suuren juhla- päivällisen, joksi oli jankkia, voita ja leipää, kuivaa suklaata, puo- lukkahilloa ja lämmintä juustujuomaa. Vatsat pullollaan ryö- mimme makuusäkkiin, joka oli meidän rakas ystävämme ja pako- paikkamme. Eilen tekemäni havainnon mukaan olemme noin 86' 13° p. l.

### **Vielä kolme kuukautta jäämatkaa.**

Vielä samana päivänä, maanantaina huhtik. 8 pnä, tekivät matkailijamme ensimmäisen taipaleensa kotoa kohden. Ensimmäisinä päivinä jää oli hämmästyttävän hyvää kulkea. Heidän uusi suun- tansa nyt kulki jotakuinkin railojen ja puristuselkien suuntaisesti, joten siis tarvitsi vähemmässä määrässä niiden yli kulkea. Muuta- mina päivinä tekivät he erinomaisia taipaleita, niinpä esim. huhtik. 16 pnä kulkivat 30 ja 21 pnä 37 km. Huhtikuun 26 pnä he ensi kerran näkivät ketunjälkiä, mikä seikka heissä herätti arveluita maanläheisyydestä, vaikka Nansenin laskujen mukaan Petermannin maahan piti olla vielä parisensataa km. Ketunjäljet uusiutuivat. Niinpä kirjoittaa Nansen huhtikuun 29 p:nä päiväkirjassaan: »Eilenkin näimme taas ketunjälkiä, ne olivat neljännet, ja nekin

menivät samaan suuntaan kuin edelliset. Minusta alkaa niitä olla jo paljon, ja minä alan todenteolla uskoa, että maa on lähellä. Minä odotan ihan joka silmänräpäys, milloin se tulee näkyviin, vaan ehkä siihen kuluu vielä muutamia päiviä.» Kun ajattelemme, että siihen kului kerrassaan kolme kuukautta ennenkuin he maan saivat näkyviin, niin käsitämme, miten kovalla koettelemuksella heidän kärsivällisyytensä oli. Heidän matkaansa hidastuttivat ja vaikeuttivat röykkelikköjää, pehmyt lumi ja taas heidän matkansa suuntaan poikittaiset puristuselät ja erittäinkin railot, jotka kävivät sitä lukuisemmiksi ja leveämmiksi, mitä etelämmäksi he tulivat. Tuo kuukausia kestävä kulku jäätiköllä oli todella »loppumatonta työtä ja tuskaa», kuten Nansen muutamassa päiväkirjansa kohdassa lausuu jatkaen: »— oh, mitä antaisinkaan nyt, jos olisi maa, varma tie edessä, jota pääsisi kulkemaan oikeita päiväntaipaleita, tämän alituisen huolehtimisen ja epävarmuuden sijasta, jonka nuo railot saavat aikaan. Tiesi kuinka paljon ne meille vielä tuottavat vaivaa ja mihin puliin joudumme ennenkuin pääsemme maalle. Olen niin väsynyt, että hoipertelen suksilla, ja kun kaadun, niin toivon, että saisin jäädä siihen maata tarvitsematta nousta enää ylös. Mutta pässi oli oikeassa: aika aikaansa kutakin! Kyllä mekin keran perille pääsemme.»

Toukokuun 16 p:nä tekemänsä laskujen mukaan Nansen huomasi pituusasteen huolestuttavan läntiseksi, vaikka heidän suuntansa koko ajan oli ollut eteläinen. »Jää täällä näyttää ajautuvan aika vauhtia ... Me ponnistelemme vaivaloisesti penikulman penikulmalta eteenpäin ja sillä aikaa ajaudumme ehkä länsipuolelta maata, jonneka koetamme pyrkiä.»

»Perjantaina toukokuun 24 p:nä. Eilen oli meillä kova päivä, kovin mitä tähän asti on ollut. Railo, jonka luo pysähdyimme edellisenä päivänä, näytti pahemmalta kuin kaikki muut. Eteen syötyä, kello 1 aamusella, ja sillä aikaa kun Johansen paikkasi telttäämme, lähdin minä haeskelemaan ylimenopaikkaa, vaan kolme tuntia kulettuani palasin tyhjin toimin. Meillä ei ollut muuta neuvoa kuin taivaltaa railon vartta itään päin, sillä totta kai lopuksikin yli pääsemme. Mutta siitä tuli pitempi aikainen työ kuin olimme luulleetkaan. Kun tulimme sinne, missä railo näytti loppuvan, niin koko jää oli halkeillut poikin ja pitkin kaikkiin suuntiin, ja jäätelit uiskentelivat sekaisin aika vauhtia, niin ettei millään taholla ollut luotettavaa ylipääsykohtaa. Jos tapasinkin sellaisen

kohdan, josta näytti pääsevän, niin siihen kun kävin sinne reet hake-  
massa, olikin railo auennut. Me kuitenkin saikkasimme eteenpäin  
teliltä telille päästöksemme yli. Allamme ja ympärillämme oli puris-  
tusta, ja oli hyvin vaikea siitä selvitä. Monta kertaa luulimme vih-  
doinkin päässeemme yli, mutta silloin ilmestyi eteemme yhä pa-  
hempia railoja ja halkeamia.

Niistä ei tahtonut tulla loppua. Minne vain kääntyi, ammotti  
leveitä vesiuomia vastassa. Tummalla taivaalla näimme mustia,  
uhkaavia heijastuksia vedestä kaikissa suunnissa, näytti melkein  
siltä kuin koko jää olisi haljennut pirstaleiksi. Olimme nälkäisiä  
ja hengen rajoille väsyneitä, mutta halusimme päästä tästä ja saada  
tämän vastuksen selkämme taakse ennenkuin pysähdymme päi-  
välliselle. Mutta vihdoin oli melkein toivotonta, ja kello 1 — yhdek-  
sän tuntia työtä tehtyämme — päätimme syödä. On se kummal-  
lista: olkoon miten paha tahansa, vaan kun pääsee säkkiin ja saa  
ruokaa, niin silloin kaikki surut ovat unohtuneet, ja ihmisestä on  
tullut onnellinen eläin, joka syö itsensä täyteen niin kauan kuin  
silmät auki pysyvät, ja nukahtaa ruoka suuhun. Onnellista kevyt-  
mielisyyttä! Mutta kello 4 oli taas ryhdyttävä tähän samaan toivot-  
tomaan saikkaukseen päästöksemme pujottautumaan tästä seka-  
sorrosta. Jotta vaivamme mitta olisi kukkuroillaan, oli ilma niin  
sakea ja varjoton, että oli mahdoton nähdä jalkansa sijaa, niin että  
ei tiennyt astuiko pahki jäätöyräaseen vai syöksykö kuiluun. Oh,  
tällaista harmajaa ilmaa meillä on aivan liiaksi. Kuinka monen  
railon ja halkeaman yli menimme, ja kuinka monesta pahasta  
puristusselästä oli yli kavuttava ja kiskottava raskaat reet, en tiedä,  
vaan monta niitä oli. Niitä kulki poikin jos pitkin kaikkiin suuntiin,  
vesi ja suppo ammottivat vastaamme kaikkialta.

»Mutta aika aikaansa kutakin, ja niin oli tässäkin. Kun olimme  
puolitoista tuntia saikanneet, niin viimeinen railo oli takanamme ja  
edessämme oli kaunis tasanko. Kaikkiaan olemme nyt puskenet  
tässä railoverkossa kaksitoista tuntia, niin että yhteensä tulee 15  
tuntia. Me olimme ihan näännöksissä ja märkinä. Mahdotonta on  
sanoa, montako kertaa meidät pudotti petollinen lumipinta, joka  
on veden peittona jääteliön välissä, niin että luulee sen olevan kiin-  
teää jäätä. Muutaman kerran aamupäivällä oli minun käydä  
huonosti. Minä hiihdin aivan rauhallisesti lujaa jäätä, niinkuin  
luulin, ja yhtäkkiä koko perustus alkaa allani vaipua. Onneksi oli  
muutamia jäämöhkäleitä lähellä, joiden päälle heittäysin, ja taka-

nani silloin oli sininen meri lumen päällä, missä olin ollut. Siitä olisi tullut pitkä uintiretki jääsupossa, ja se ei olisi ollut mikään hauska juttu, semminkin kun olin yksinäni.

Sitten me jatkoimme matkaamme tasangon yli. Vaan onni ei ollut pitkäkallinen: mustasta vyöhykkeestä taivaalla näimme, että edessämme oli uusi railo. Me olimme sen luona 8 aikaan illalla. Minä olin jo niin väsynyt, etten jaksanut lähteä sen vartta kulkemaan ja hakemaan ylimenopaikkaa. Nyt ei ollut muusta kysymys kuin löytää telttapaikka. Saimme tyytyä pieneen röykkiöön, joka oli varsin niukka suojapaikaksi, ja sen luona oli niukalta luntakin, niin että ainoastaan suurella työllä onnistuimme saamaan teltan pystyyn. Ja viimeinkin »priimus» tohisi touhussa siellä sisällä, kalakeitto levitti lemuaan, ja kaksi onnellista olentoa istui säkissä ja nautti sydämen halulla elämästä, tyytyväisinä, sillä vaikka päiväntaival ei ollutkaan pitkä, olipa tieto siitä, että olivat voittaneet taas suuren vastuksen.»

Toukokuun 31 pnä illalla pysähtytti heidät loppumattoman pitkä, laaja railo, jonka äärelle asettuivat teltaan toivossa, että railo ummistuu. Vaan sepä laajenikin vain laajenemistaan, niin että heidän länsipuolellaan oli suuri meri ja he asuivat keskellä mustaa ulappaa, josta ei päässyt yli millekään suunnalle. Heidän oli nyt ryhdyttävä panemaan kajakkinsa merikuntoon. Nämä olivat pitkällä jäämatkalla saaneet sellaisia vammoja, että niiden korjaukseen meni kokonainen viikko ahkerassa työssä. Kajakit valmiiksi saatua kirjoittaa Nansen päiväkirjaansa kesäk. 8 pnä:

»Ja niin nyt tänään lähdemme taipaleelle, oltuamme tässä samalla paikalla viikon ajan. Eilen alkoi tuulla kaakosta, ja tänään se on vain kiihtynyt, ja on jotensakin kovaa päättäen tohinasta, jota se pitää jääröykkiössä. On sellaista kohinaa, että minä koko aamun maatessani olen luullut kuulevani meren pauhua etäämpää. Eilen kaikki railot painuivat umpeen ympärillämme, niin että ei avovettä ollut nähtävissä paljoksi ollenkaan. Sen vaikutti tuuli, luullakseni, ja jos se painaa umpeen railot edessämme, niin antaa puhaltaa! Jää nyt on paljaalla kaljamikolla, keli niin hyvä kuin olla voi, ja toivottavasti on jotakuinkin tasaista, niin että taival nyt sujunee aikalailla.»

»Sunnuntaina, kesäkuun 9 pnä. Niin sitten eilen lopultakin päästiin telttapaikaltamme, johon olimme varsin tyytyväisiä olleet. Vaikka ilma oli huono — itätuuli ja tupruava lumipyry, ja keli niin



huono kuin mahdollista — oli kumpikin meistä hyvillään, kun taas päästiin taipaleelle. Kauan kului siihen, kun saatiin laitetuksi taas alustat kajakkien alle säkeistä, makuusäkistä ja villapeitteistä, ja reet kuormitetuksi; mutta lopulta päästiin kuin päästiinkin lähtemään. Jääteliltä, jossa niin kauan olimme asuneet, pääsimme helposti kulkemaan, emme tarvinneet edes kajakeita, joita olimme sitä varten paikkailleet koko viikon. Tuuli oli painanut jotensakin umpeen railot, seutu oli kutakuinkin tasaista, ja hyvin pääsimme eteenpäin, vaikka keli oli niin huono kuin olla saattaa, kun oli pyrylunta, joka takalsi kauheasti ja johon reet tarttuivat kuin olisi naulattu heti, kun vähänkään pysähdyttiin, puhumattakaan sukista. Tässä ilmassa ei nähnyt monta sataa askelta eteensä, ja lumi oli märkää, tarttui vaatteisiin, niin että tuulen puolelta olimme märkiä ihoa myöten; vaan hauskaa silti oli nähdä, että päästiin kulkemaan päämaaliamme kohden. Muutamia railoja tapasimme, ja pahoja ne olivat monine halkeamineen ja puristuselkineen, joita oli poikin ja pitkin. Ja jotkut railot olivat leveitäkin ja täynnä jääsuppoa, jonka vuoksi oli mahdoton käyttää kajakeita. Toisin paikoin oli suppo kuitenkin niin ahtautunutta, että se kannatti meidät. Monia mutkia ja kiertoteitä täytyi melkein aina tehdä, ennenkuin tavattiin sellainen kohta, josta päästiin kulkemaan. Ikäväksi käy sen aika, jonka täytyy istua yksinään koirien kanssa odottamassa, tulessa ja sateessa. Sellaisissa tilaisuuksissa on Johansen varmaankin monta kertaa luullut, että minä olen pudonnut railoon tai joutunut hukalle, kun tuntui siltä, että minä en koskaan tule. Kun istuu siinä kajakilla ja odottaa odottamistaan ja tuijottaa eteensä siinä hiljaisuudessa, niin voi kummallisia ajatuksia tulla mieleen. Ja hän on kiivennyt korkeimmille jääryykkiöille hätäytyneenä katselemaan jälle. Kun hän sitten vihdoin on huomannut pienen mustan pisteen liikkuvan hitaasti ylös ja alas valkopinnalla kaukana, kaukana siellä, niin on mieli tullut hyvää paremmaksi.»

Seuraavina päivinä pysyi ilma ja jääsuhteet parantumattomina. Keskiviikkona kesäk. 12 pnä kirjoittaa Nansen: »Pahemmaksi vain käy. Eilen emme päässeet edistymään juuri nimeksikään, tuskin 2 km, kurja keli, epätasainen jää, railot ja sudenilma estivät meitä. Oli tosin hankiainen, niin että reet luistivat helposti, kun ne pysyivät pinnalla, mutta kun upposivat — joka tapahtui aina vähänväliä — niin seis. Ja koirain jaloille tämä hankiainen oli paha, se upotti niitä yhtämittaa syvälle; oli aivan kuin alituista

uintia sohjussa. Kuitenkin päästiin eteenpäin. Railot pysähdyttivät, vaan niistäkin pääsimme yli. Muutamasta — se oli viimeinen niinkuin näytti — pääsimme laittamalla sillan pienistä jääteleistä, joita uitimme railon kapeimmalle kohdalle. Mutta sitten alkoi sataa lunta tai oikeastaan räntää, joka putoili suurina märkinä höytäleinä, tuuli myöskin kiihtyi, niin että emme nähneet kulkea tässä raihojen ja röykkiöiden sekasorrossa. Me olimme märkiä aivan kuin olisi meitä railossa pistetty. Ja keli kävi mahdottomaksi, reet tarttuivat kiinni tuoreeseen lumeen, jota pian satoi siksi vahva kerros, että se paksuina kokoina takalsi suksissamme. Ei ollut muuta neuvoa kuin ruveta teltalle heti, kun tuli sopiva paikka.

Tällaista vaivaloista ponnistelua oli heillä edelleen eikä näkyvässä ei kuuluvissa maata tahi avovettä. Tähän tuli lisäksi huoli ruokavaroista. Päiväkirjassaan kesäkuun 16 pnä lausuu Nansen: »Viime päivinä emme ole syöneet päivällistä, niin että sillä säästämme ainakin yhden aterian. Käyttääksemme kaikki hyväksi, otin tänä aamuna »Storrävenistä» veren ja keitin »veripuuroa» kala-keiton sijasta. Se maistui hyvälle, vaikka se olikin koiranverestä, ja samalla meillä on yhtä aterialla enemmän kalajauhoja. Kesäkuun 20 pnä: »Emme näe maata ja keli on niin kurja kuin koskaan olla voi. Kun ei tule oikeaa suojailmaakaan, että lumi vähän nopeammin sulaisi! Eilen aamulla ennen aamiaista olin jonkun matkaa etelässäpäin katselemassa tietä. Kappaleen matkaa oli hyvää, mutta sitten tuli railoja, toinen toistaan pahempia. Meillä ei nyt ole muuta neuvoa kuin työntää kajakit vesille, niin vuotavia kuin ovatkin, ja sitten kulkea mikäli mahdollista railoja pitkin. Ja sillä päätöksellä palasin takaisin. Meillä nyt ei ollut varoja syödä kunnollista aamiaista, otimme ainoastaan 50 gr leipää ja 50 gr pemmikanian mieheen, ja sitten me rup-simme laittamaan pumppuja kuntoon ja kajakkeja reilaan, niin että niihin tunkeutuva vesi ei turmelisi kokonaan varustuksiamme. Söimme illalliseksi 60 gr leipää ja 30 gr voita mieheen ja menimme makuusakkiin nukkuaksemme niin kauan kuin suinkin, siten kuluttaaksemme aikaa tarvitsematta syödä. Nyt ei ole muusta kysymys kuin odotella aikaa, että lumi sulaa ja keli vähän parantuu. Tänään 1 aikana päivällä söimme vähän rennomman aamiaisen, kalakeittoa, vaan vatsaamme täyteen emme enää uskalla syödä. Olemme hyvin kiireissämme päästääksemme matkaan koettamaan uutta kulkutapaa: sen sijaan kuin olemme vältelleet ja kiertäneet railoja, nyt koetamme niitä hakea

ja käyttää hyväksemme kajakkikulkuun. Jotakin hyötyä siitä kaikessa tapauksessa on, ja kuta etelämmäksi pääsemme, sitä enemmän on raitoja ja sitä suurempi toivo saada riistaa.

Muuten on sangen surullista nyt. Ei ole minkäänlaista toivoa päästä heti eteenpäin: joka taholla sankka jää, ja ruokavarat vähenvät isosti. Ja riittämättömästi riistaa. Kalastamisyritykseni haavilla meni kerrassaan myttyyn: koko saaliina yksi siipijalkainen ja pari pientä äyriäiseläintä. Yöt makaan tuntikausia nukkumatta ja mietskelen mikä olisi paras neuvo — — —»

Mutta muutamia päiviä myöhemmin oli heidän elämänsä kirikkaampaa.

»Lauantaina, kesäk. 22 pnä, 1/2 9 aamulla, syötyämme oikein vankan aamiaisen hylkeenliha-, maksa-, rasva- ja hyljevelliä. Makailen tässä vatsa täynnä, mieli iloisena ja haaveillen. Koko elämä on taas paljasta päivänpaistetta. — —

Eilen jonkun matkaa kuljettuamme tuli pitkä suvanto, josta meidän piti toimittautua yli. Pian molemmat kajakit olivat viereysten vesillä, sidottuina tukevasti suksilla, se oli oikein jyhkeä lautta. Sitten kelkat kuormineen nostettiin päälle, toinen keulalle, toinen perälle. Koirain kuljettaminen meitä oli pelottanut — miten saamme ne lähtemään mukaan? Mutta ne menivät omin ehtoinsa kelkkain mukana lautalle, ja asettuivat rauhallisesti istumaan aivan kuin eivät elämänikään olisi muulla tavoin kulke- neetkaan. »Kaifas» ensimmäisenä hyppäsi minun kelkalleni ja toiset kaksi menivät perälle. Ja niin me sitten lähdimme soutelemaan sinisiä aaltoja ensimmäiselle pitemmälle merimatkalle. Lauttamme näytti varsin kummalliselta kelkkoineen, säkkineen, pyssyineen, koirineen ja miehineen. »Oikea mustalaiskuorma», arveli Johansen. Helppointa työtä ei ollut soutaa kajakeita kelkkojen ja suksien välissä, jotka pistävät pitkälle molemmin puolin; mutta hyljälleenhan se kävi ja niin hyvin, että me pian ihastuimme ja toivoimme, että saisimme tällä tavoin jatkaa matkaamme koko päivän, tarvitsematta kiskoa raskaita kelkkoja kiusallista jäätä. Vihdoin olimme toisella puolen. Minä hyppäsin jälle vetämään kelkkoja ylös, silloin kuulin loiskauksen viereltämme, hylje oli ollut jäällä. Sitten kuulin toisen loiskauksen toiselta puolen ja vielä kolmannen kerran tuli näkyviin musta pää, puhalteli ja uiskenteli edestakaisin, ja sitten katosi jään alle. Mutta kun parahiksi olin saanut toisen kelkan puolitiehen jälle, niin suuri pää ilmestyi

uudelleen kajakkein viereen, puhalteli ja uiskenteli niin kuin ennenkin. »Johansen, ottakaa pyssy, joutuin, ja ampukaa, mutta joutuin!» Johansen silpasi pyssyn poskelleen, ja kun hylje oli katoamassa, niin paukahti. Hylje teki pienen loikkauksen, ja siinä sitten selkä kellui veden pinnalla, ja veri pulppusi päästä. Minä heitin kelkan irti, sieppasin harppunan, ja salaman nopeudella lensi se syvälle hylkeen lihavaan, värisevään selkään. Hylje alkoi sitten liikkua, siinä oli vielä vähän henkeä, ja peläten että harppuna ja hieno köysi eivät ehkä kestä suurta otusta, jos se alkaa virota, niin sieppasin puukkoni tupesta ja pistin kurkkuun, niin että veri tulvasi purskuen. Varmuuden vuoksi iskin siihen vielä toisen harppunan. Tällä aikaa kelkka, joka jo puolittain oli jäällä, liukui takaisin, ja kajakit Johansenin ja koirain kanssa joutuivat ajolle. Johansen koetti vetää kelkkaa kajakkiin, vaan ei jaksanut, ja niin se jäi puolitiestä veteen ja kallisti lautan, niin että Johansenin kajakki oli parrasta myöten vedessä. Keittokone kannelta vyöryi mereen ja lähti iloisesti purjehtimaan tuulen mukana kalliine sisältöineen, kelluen korkealla aluminihatun kannattamana, joka onneksi oli tiivi. Sukset myöskin joutuivat vesiajolle, ja lautta vaipui vaipumistaan. Sillä aikaa minä seisoin ja pitelin kallisarvoista saalistamme, jota en uskaltanut laskea irti. Kaikki oli täydessä hajoamistilassaan. Vaan nyt oli Johansenin kajakki niin syvälle kallistunut, että vesi yliti avonaiseen kansisaumaan, ja samassa se oli vettä hulveisillaan. Nyt minulla ei ollut valinnan sijaa, vaan täytyi päästää hylje, ja vetää kajakki jäälle ennenkuin se ehti upota. Se oli pian tehty, vaikka olikin raskas vesilastissaan. Sitten tuli hylkeen vuoro. Vaan se oli vaikeampi tehtävä. Kovasti saimme kiskoa kerta kerralta ennenkuin saimme suuren otuksen jäälle. Vaan sittenpä olikin riemumme suuri, ja me tanssimme hylkeen ympärillä ylen onnellisina. Kajakki vettä täynnä, tavarat likomärkinä, se meistä ei sillä kertaa ollut mitään. Meillä oli ruokaa ja polttoainetta pitkiksi ajoiksi ja kaikki surut olivat kuin pyyhkien poissa.

Sitten oli tavarat pelastettava ja kuivattava: kaikista ensin ampumavarat — siitähän riippui koko elämämme.

Läheltä tapasimme sopivan leiripaikan. Pian oli telttä pystössä, saalis paloiteltu ja pantu korjuuseen, ja harvoin lienee ajojää kuljetellut niin tyytyväisiä ihmisiä kuin oli ne kaksi miestä, jotka sinä aamuna istuivat makuusakikissä ja söivät hylkeenlihaa ja -rasvaa ja joivat lihalientä niin paljon kuin vatsa suinkin veti. Kum-

pikin oli yksimielisiä siitä, että koko maailmassa ei ole ruokaa makaampaa. Ja sitten me painuimme syvälle rakkaaseen säkkiimme, ja nukuimme vanhurskaan unta, siinä tiedossa, että meidän ei tarvitse olla suruissamme tulevaisuudesta.

Mielestäni tätä nykyä on parasta, että makaamme siinä, missä olemme. Elelemme saaliistamme koskematta eväisiimme, ja odottelemme, kunnes jää väljentyy tai keli parantuu.»

Tätä päätöstä noudattaen jäivätkin he siihen leirille. Mutta heidän odottelunsa kelin parantumisesta tahi avovedestä kävi pitemmäksi kuin olivat osanneet ajatellakaan. He viipyivät siinä kokonaisen kuukauden. Ruuasta heillä ei ollut puutetta. He ampuivat vielä toisenkin hylkeen sekä kolme jääkarhua, emän kaksine poikineen. Kylmäkään heitä ei vaivannut näinä keskikesän kuukausina. Mutta yksitoikkoista oli heidän elämänsä. »Täällä kaukana pohjoisessa», kirjoittaa Nansen päiväkirjassaan, »me makaamme kuin kaksi mustaa, nokista ja inhottavan näköistä ryöväriä haroen vellipataa — jäänsaartamina joka taholta, ei muuta nähtävänä kuin jäätä, huikaisevan valkoista jäätä, joka on niin puhdasta kuin me likaisia. Oh, se on liian puhdasta: näköpiiriä myöten silmä turhaan etsii mustaa kohtaa levähdyksekseen. — Päivä menee, toinen tulee, samallaisia kaikki. Me odotamme jään sulamista ja laittaudumme sillä aikaa vähitellen kuntoon jatkaaksemme sitten matkaamme.»

Tiistaina, heinäkuun 23 pnä pääsivät he vihdoin lähtemään tästä »Kaipauksen leiristä», joksi olivat tämän telttapaikkansa ristiineet. Ja heinäkuun 24 pnä kirjoittaa Nansen päiväkirjassaan: »Vihdoinkin on suuri ihme tapahtunut: näkyvissämme on m a a l! Ensi kerran nyt kahteen vuoteen näemme tämän valkoisen viivan yli jotakin mustaa näköpiirissä. — Kummallisinta on, että me kauan aikaa olemme nähneet tämän maan tietämättämme siitä. Monta kertaa olen sitä tarkastellut tuolta »Kaipauksen leiriltä» siinä luulossa että se on lumitasanko, vaan aina tulini siihen loppupäätökseen, että se on pilvi, kun en mitään mustaa kohtaa huomannut.» —

Maa näytti heistä olevan niin lähellä, että luulivat seuraavan päivän iltana olevansa siellä. Mutta siihen meni kuitenkin melkein kaksi viikkoa, ja koko tämän aikaa oli samaa ankaraa puskemista jäätä myöten.

»Maanantaina, elok. 5 pnä. Pahempaa jäätä kuin eilen ei meillä koskaan ole ollut. Pienen taipaleen kuitenkin pääsimme

eteenpäin ja kaksi ilahduttavaa tapausta meille sattui: ensinnäkin se, että Johansenia ei saanut karhu syödyksi ja toiseksi, että saimme nähdä avoveden jäätikön reunassa maan rannassa.

Me lähdimme taipaleelle noin 7 ajoissa eilen aamulla, ja tulimme jäähän, joka oli niin kamalan huonoa, että sellaista olisi luullut mahdottomaksi. Oli aivan kuin jättiläinen olisi syytänyt pahoja jäämöhkäleitä sikinsokin, kylvänyt niiden väliin paksulta märkää lunta, jonka alla oli vesi, niin että siinä kulkiessa upposimme nivusia myöten. Jäämöhkäleitten välissä oli myöskin syviä vesilammikoita yhtämittaa. Oli alituista puskemista yli vuorien ja laaksojen, jäämöhkäleeltä toiselle ja puristuslta toiselle, joiden välissä oli pahoja luolia. Ei sen vertaa laakaa teliä, että olisi voinut pystyttää siihen teltan — ja sellaisena se näytti pysyvän. Jotta vaimme mitta olisi kukkurillaan, oli niin paksu sumu, että me emme nähneet sataa askelta eteemme. Sanomattomien vaivain perästä pääsimme vihdoin muutamalle railolle, josta meidän piti kulkea yli kajakeilla. Saatuamme raivatuksi railon reunasta uuden jään ja jäämukulat, vedin kelkkani reunalle ja seisoin juuri sitä pitelemässä, että se ei päässyt luistamaan veteen, kun kuulin melua takaani, ja Johansen, joka aivan vasta oli lähtenyt noutamaan kelkkaansa siihen minun kelkkani rinnalle, huusi: »Hei, ampumaan!» Käännyin katsomaan ja näin suuren karhun hyökkäävän Johansenin kimppeun ja hän lensi selälleen. Minä tavottelin pyssyä, joka oli kotelossaan kajakin keulakannella, vaan samassa kajakki liukui veteen. Ensimmäinen ajatukseni oli hypätä kajakkiin ja ampua sieltä, vaan samassa huomasin, miten se oli uhallista, ja rupesin sitä vetämään jälle. Kuormine se oli raskas taakka. Olin polvillani, kiskoin ja vedin, ja kurotin niin pitkälle kuin yllin saadakseni pyssyn käsiini. Minulla ei nyt ollut aikaa näkemään, mitä siellä takanani tapahtui. Silloin kuulin Johansenin tyynesti sanovan: »Joutuin nyt, muuten pian on myöhäistä.» Niin niin, joutuin! Vihdoin sain kiinni pyssynperästä, silpasin sen kotelosta, pyörähdin ympäri istuallani ja kii-reissäni viritin haulipiipun. Karhu oli minusta ainoastaan parin kyynärän päässä teurastamassa koiraani »Kaifasta». Ei ollut aikaa virittämään toista piippua, ja karhu sai koko haulipanoksen korpansa taakse ja kaatui kuoliaana keskellemme.

Karhu oli varmaan hiiviskellyt jäljessämme aivan kuin kissa, ja jäämöhkäleitten takana vaaninut meitä, kun me olimme raivamassa railon reunaa ja selin siihen. Jäljistä näimme, miten se oli

mahallaan ryöminyt muutaman harjanteen yli aivan selkämme takana ja muutaman kummun suojassa Johansenin kajakin taakse. Kun Johansen mitään aavistamatta ja katselematta ympärilleen tuli kajakin luo ja kumartui ottamaan kelkan jutkoa, niin näki hän vilahdukselta eläimen kyyristyksissään kajakin takana. Hän luuli sitä »Suggeniksi», ja ennenkuin sai oikein aikaa huomata, että se oli suuri otus, niin se oli hänen kimpussa ja roppasi häntä oikealle korvalle niin että suhisi korva, ja silloin hän oli selällään. Hän koetti puolustaa itseään, minkä taisi sulin käsin; toisella kourallaan hän sai tartutuksi petoa kurkusta eikä hellittänyt, vaan puristi minkä jaksoi. Juuri kun karhu avasi kitansa ja näytti aikovan tarttua hampain Johansenin päähän, Johansen lausui nuo muis-tettavat sanat, että minun pitäisi joutua, ja karhu herkeämättä katseli minua, se varmaankin oli utelias tietämään, mitä kiireitä toimia minulla oli. Mutta sitten se näki koirat ja syöksyi niiden kimppuun. Silloin Johansenkin irrotti kätensä joutuin karhun kurkusta, ja vyöryi pois, ja karhu sillä aikaa antoi korvapuustin »Suggenille», joka alkoi huutaa sudenkollaa aivan kuin meiltä selkään saadessaan. Sitten »Kaifas» sai iskun nenälleen. Sillä välin Johansen oli päässyt jaloilleen, ja samassa kun minun pyssyni pamahti oli hänkin saanut käsiinsä pyssynsä, joka oli pystössä kajakin reijässä. Karhu ei ehtinyt vielä saada muuta vahinkoa aikaan kuin Johansenin oikeasta poskesta raapaistuksi vähän nahkaa, niin että hänellä nyt on valkea täplä siinä, ja sitten se oli repäissyt pienen haavan toiseen käteen. »Kaifas» oli myöskin saanut naarmun kuonoonsa.

Heti kun olimme saaneet karhun kaadetuksi, näimme kaksi karhua muutaman röykkiön takaa katselevan meitä. Ne olivat poikakarhuja, jotka katselivat, miten emon saaliin pyynti kävi. Kaksi suurta poikaa. Johansen ampui toista, mutta välimatka oli liian pitkä, ja hän sai sen vain haavoitetuksi. Kauheasti kiljuen ne lähtivät pakoon. Kun me paloittelimme karhua, niin ilmestyivät ne toiselle puolelle railoa, ja koko sen aikaa kun me olimme täällä, ne kiertelivät ympärillämme, ulvoivat ja mylvivät täyttäen tämän hiljaisen jäämaailman katkerilla valituksillaan ihmisen julmuudesta.

Kaksi päivää myöhemmin sai Nansen kirjoittaa päiväkirjaansa: »Vihdoinkin olemme lähellä maata, vihdoinkin ajojää vastuksineen ja esteineen on takanamme ja edessämme on avo-

vesi, jota luultavasti on maahan asti.» Ja tätä viimeistä taivalta avoveteen kuvailee Nansen: »Eilen oli tärkeä päivä. Reippaalla mielellä ja toivossa, että sen päivän kuluessa pääsemme perille, lähdimme taipaleelle. Mutta pitkältä emme vielä olleet päässeet, kun tapasimme leveitä railoja, jotka olivat täynnä jääsohjuja, ja pahaa koleikkaa, — harjanteita, laaksoja ja paksoja lumikinoksia, joiden alla oli vesi, niin että upposimme nivusia myöten — oli niin pahaa kuin koskaan voi olla. Kuljettuamme parin railon yli jää taas vähän parantui, ja tapasimme muutamia tasangoitakin. Kun olimme kulkeneet näitä pitkin vähän matkaa, niin silmännähtävästi huomasimme olevamme aivan tuntuvasti lähempänä maajäätikettä, se nyt ei voinut olla kaukana. Siitäkös me saimme vauhtia. Innolla tartuimme kelkan jutkoon, ja lumikinoksien halki kuljettiin aika vauhtia, yli vuorien ja puristuselkien. Se kävi kuin tanssi, ja vähän välitimme siitä, että upposimme yli polvien niin että säärykset ja kengät olivat täynnä vettä, joka pursusi ylös ja alas joka askeleella, aivan kuin pumpussa. Eihän se mitään merkinnyt, kunhan vain pääsimme perille! Sitten pääsimme tasangoille ja silloin vain vauhtimme kiihtyi kiihtymistään. Me kahlasimme lammikot, niin että vesi kohisi ympärillämme. Me lähestyimme lähestymistämme, ja mustasta vesitaivaasta edessämme, joka yhä kohosi kohoamistaan, näimme miten tulimme lähemmäksi avovettä. Pian näimme sitten avoveden maajäätikön seinän alla, ja nyt askelemme yhä vain jatkuivat. Vihdoin olin jään reunalla, ja edessäni levisi meren musta pinta valkoisia jäätelejä uiskentelerssa siellä täällä, ja kaukana meren takana maajäätikön seinä kohosi jyrkästi merestä. Mikä ääretön riemu täyttikään tällä hetkellä sielumme! Nyt oli kaikki huolet takanamme, ja edessämme oli vesitie kotia, valoon ja iloon. Minä huiskutin hattua Johansenille, joka tuli vähän jäljempänä, hän huiskutti vastaukseksi ja huusi hurraata. Tällainen tapaus oli tietysti vietettävä juhlimalla — saimme hitusen suklaata kumpikin.»

Nyt oli laitettava kajakit merikuntoon. Kun he eivät uskaltaneet rekiään vieläkään heittää, niin sitoivat he kajakit vierekkäin kuten ennenkin. Nyt heidän oli erottava kahdesta viimeisestä koirastaankin. Ja niin avoveden rantaan päättyivät koirain elämänavaiheet. Luomme lyhyen jälkikatsauksen näiden rekikoirain surulliseen kohtaloon tekemällä muutamia otteita Nansenin kuvauksista, joita hän matkakertomuksessaan tekee kunkin koiran kuolemasta.



Koirien kohtalon oli jo määrännyt tehtävä, joka niillä oli täytettävänä retkellä. Niitä käytettiin vetämään matkavarustuksia ja ruokavaroja niin kauan kuin niiden voimat riittivät. Sitte ne teurastettiin toveriensa ja hätätilassa matkailijainkin ruuaksi.

Retkellä olleiden koirain kovaa kohtaloa muistelllessaan Nansen lausuu: »Myöntää täytyy, että tämä oli noitten eläinparkain rääkkäämistä, jota täytyy muistella murtunein mielin. Minua ihan värissyttää muistelllessani, miten säälimättömästi niitä kuritimme paksuilla vaahterakepeillä, kun ne pysähtyivät niin uupuneina, että tuskin kykenivät liikkumaan. Sydäntä viilteli niitä nähdessä, vaan me käänsimme silmämme pois ja karkasimme luontomme. Oli välttämätöntä; meidän p i t i päästä eteenpäin, ja sen vuoksi kaikki muut seikat saivat väistyä. Surullista tällaisilla retkillä on se, että on pakko kuolettaa kaikki paremmat tunteensa ja jättää yksinvalta kovasydämiselle itsekkäisyydelle. Huu, kun ajattelen kaikkia noita kelpo koiria, jotka niin kauan kuin jalkaa jaksoivat liikuttaa, kiskoivat kuormiamme, uskollisesti ja nurkumatta, vaan saamatta koskaan kiitosta, harvoin ystävällistä sanaakaan, ja jotka joka päivä ruoskiessamme kyyristyivät nöyrinä, kunnes eivät enää jaksaneet ja kuolema ne vapautti kärsimyksistään — kun muistan, miten toinen toisensa jälkeen heitti henkensä siellä autioilla jääkentillä, jotka olivat heidän uskollisuutensa ja uhraavaisuutensa todistajina, niin en voi olla tuntematta katkeraa omantunnon soi-  
mausta.»

Jo kymmenentenä päivänä Framista lähdettyä teurastettiin »Livjäger». »Se oli ensimmäinen koira, jonka tapoimme», kertoo Nansen. »Sitten seurasi toisen vuoro toisensa jälkeen. Se oli ikävintä työtä matkallamme, varsinkin alussa, kun oli niin pakkainen. Kun tämä koira paloitettiin ja annettiin toisille, niin useat niistä olivat ennemmin koko yön näljissään kuin rupesivat syömään tällaista ruokaa. Mutta kun ne ajan kuluessa yhä enemmän nälkiytyivät, niin oppivat ne panemaan arvoa koiranlihallekin, ja sittemmin me emme enää välittäneet sen vertaa, että olisimme edes nylkeneet teurastetun koiran, vaan paloittelimme sen nahkoineen, karvoineen.

»Sunnuntaina huhtik. 28 pnä. Eilen myöhemmin päivällä »Gulen» uupui niin, että se ei voinut kulkea enää. Se näytti olevan täydellistä väsymystä, joka sen teki niin kunnottomaksi, että se ei voinut pysyä pystyssä. Se keperyi kumoon, jonka vuoksi se nos-

tettiin kuormalle. Se jäi siihen maata liikahtamatta. Juuri sinä päivänä se olikin määrätty teurastettavaksi. Eläin raukka, uskol-  
lisesti se kesti ja veti kuormaa niin kauan, että voimat viimein lop-  
puivat, ja sitten kiitokseksi työstään, kun oli kerrassaan uupunut,  
joutui koiranruuaksi. Se syntyi Framilla joulukuun 13 pnä 1893  
(Kvikin 13:s penikka). Oikein aito napaseudun lapsi. Elämänikä-  
nään ei muuta nähnyt kuin jäätä ja lunta. Se oli hyvä ja siivo koira.»

»Maanantaina toukok. 27 pnä: Eilen illalla teurastettiin »Kvik». Raukka, se oli aivan nääntynyt, eikä kyennyt vetämään sanotta-  
vasti, tuskinpa ollenkaan. Minusta tuntui pahalta erota siitä, (Kvik oli Fram-laivalla joulukuun 13 pnä 1893 tehnyt 13 penikkaa),  
vaan minkä sille voi? Jos olisimme saaneetkin tuoretta lihaa, niin  
kaikissa tapauksissa olisi kulunut aikoja siihen, kun se olisi päässyt  
entisiin voimiinsa, ja silloin me sitä emme ehkä olisi enää tarvinneet,  
ja sen vuoksi se nyt sai mennä. Mutta suuri se oli, ja kolmeksi päi-  
väksi siitä riitti syödä kahdeksalle koiralle, jotka vielä olivat jäl-  
jellä.»

»Keskiviikkona kesäk. 5 pnä: Eilen meidän piti teurastaa  
»Klapperslangen». Siitä lähti kaksikymmentäviisi annosta, mitkä  
riittävät neljäksi päiväksi jäljellä olevalle kuudelle koiralle. —  
Nämät teurastukset olivat nyt kokonaan Johansenin tehtävänä, hän  
oli saavuttanut siinä sellaisen taitavuuden, että ei kun kerran pisti  
minun pitkällä puukollani, niin koira heitti henkensä ääntä päästä-  
mättä, ja sitten hän puukolla ja pienellä kirveellämme muutamassa  
minutissa paloitteli sen pieniin sopiviin osiin. Kuten ennen olen mai-  
ninnut, annoimme palat nahkoineen, karvoineen koirille. Koirat  
eivät arastelleet vähääkään, ei jäänyt muuta jäljelle kuin pieni  
karvaläjä sinne tänne jälle, joku kynsi ja tarkoin jyrstetty pää-  
kallo.

Koirat alkavat olla hyvin nälkiytyneitä nyt. Toissapäivänä  
»Lilleräven» söi mäystimen ja poronahkaisen päläksen ja vähän  
puutakin Johansenin suksesta, jonka se oli kaatanut kumoon  
jälle.

»Edesmennyt Kvik» söi purjevaatteiset valjaansa, ja kyllä  
näiden toistenkin vatsassa on purjevaatepalasia.»

»Lauantaina heinäk. 6 pnä: Keskiviikkoiltana teurastettiin  
»Haren». Koira raukka oli jo kovin kurjassa tilassa. Mutta hyvä  
koira se oli, ja Johansenin varmaan oli vaikea erota siitä, hän kat-  
soi hyvin surullisesti sitä, ennenkuin se lähti ikuisille metsästys-

maille — vai minne joutunevat tällaiset vetokoirat, ehkä paremminkin suurille aavikoille, joilla on vain tasaista jäätä, ei yhtään puristusselkää eikä yhtään railoa. Niin on meillä enää ainoastaan kaksi koiraa jäljellä, »Suggen» ja »Kaifas», ja niitä meidän on koetettava pitää hengissä niin kauan kuin vain voimme niitä käyttää.»

Ensimmäiset karhut ammuttuaan kertoo Nansen: »Hyvä on, että nyt voimme koirille antaa niin paljon lihaa kuin ne vain haluvat. Ja ne tarvitsevatkin. »Suggen» raukka on hyvin huonossa kunnossa, ja on hyvin epätietoista voimmeko sitä enää käyttää. Kun ensikerralla lähdimme sitä viemään kaadettujen karhujen luo, niin se ei jaksanut kävellä, ja meidän piti se panna rekeen. Mutta se ulvoi ja valitti niin kamalasti: varmaan siitä oli ala-arvoista joutua tällä tavoin kuljetettavaksi. Johansenin piti viedä se takaisin teltalle. »Kaifas» on yhä reipas ja terhakka kuin jalopeura.»

Ja kun nyt avovedelle tultua oli erottava näistä kahdesta viimeisestä koirasta, kirjoittaa Nansen päiväkirjassaan: »Oli surullinen seikka, että emme enää voineet kuljettaa mukanamme kahta koiraamme. Tuskinpa niitä enää tarvitsemme, ja paljon olisi haittaa kuljettaa niitä ahtaalla kajakin kannella. Paha meidän kummankin oli erota niistä, olimme niin kiintyneet näihin viimeisiin ajokkaimme. »Suggen» raukka oli niin sydämellekäyvän siivo, ja »Kaifas» oli reipas koira, joka oli viimeisiin saakka kuin jalopeura. Uskollisesti ja kestävästi ne olivat edestämme nähneet vaivoja koko matkan, ja nyt, kun paremmat päivät koittivat, jolloin oli runsaasti tuoretta lihaa, piti niiden luopua elämästä. Me emme voineet teurastaa niitä samalla tavoin kuin muita koiria, me uhrasimme patronan kummallekin. Johansen ampui minun koirani muutaman röykkiön takana ja minä hänen koiransa. — Se oli vaikea tehtävä.»

Ensimmäisestä päiväntaipaleesta avovedellä kertoo Nansen: »Veden pinta oli kuin suuren suuri peili edessämme, siellä täällä yksityisiä jäämöhkäleitä ja jäätelejä uiskentelemassa siinä. Tämä oli äärettömän kaunis näky, ja ihanaa oli istua keveissä kajakeissa mukavasti ja kiittää tätä tasapintaa tarvitsematta ponnistella voimia. Silloin tällöin ilmestyi hylje näkyviin edessämme, ja päällemme lenteli myötään lokkeja, myrskylintuja ja räiskiä. Ja avovettä tapasimme sitä leveämmältä kuta edemmäksi tulimme.»

Mutta jo seuraavana päivänä piti heidän taas vetää kajakkeja kelkoilla jäätä myöten, jota oli kokoontunut yön aikana leiripaikan eteen. Ja niin jatkui heidän matkansa edelleen seuraavinakin päi-

vinä, vuoroin jäätä myöten piti vetää rekikuormaa, josta oli suuri työ ja vaiva ja vaara pudota sekaan, vuoroon taas pääsivät kaja-keilla soutamaan jopa purjeessakin laskemaan. Mutta vaaratonta ei sekään aina ollut. Niinpä kertoo Nansen elok. 11 pnä:

»Tulimme avoveteen, jota saimme soutaa neljä, viisi tuntia. Kun olin muutamalla rökkiöllä katsomassa kulkuväylää, niin äkkiä suuri summaton mursu sukelsi näkyviin ihan edessäni. Se makasi ja puhkui veden pinnassa ja tuijotteli meihin. Emme välittäneet siitä, menimme vain kajakkeihimme ja jatkoimme matkaamme. Yhtäkkiä se taas ilmestyi näkyviin ihan vierellämme, kohosi korkealle ilmaan, pärisytti niin, että ilma raikui, ja uhkasi iskeä pitkät hampaansa meidän pieneen alukseemme. Samassa mekin sieppasimme pyssymme, mutta silloin mursu katosi ilmestyäkseen heti toiselle puolen uudistaen saman uhkauksen. Minä sanoin Johanseniille, että jos mursu näyttää uhkaavan todenteolla meitä ahdistaa, niin täytyy meidän uhrata sille luoti. Useampia kertoja se tuli näkyviin ja katosi taas. Me näimme veteen, miten se kulki kajakkien alla, ja kun meitä pelotti, että se iskee hampaansa kajakkeihin, niin pistimme veteen airolla pelottaaksemme sen pois. Vaan samalla se oli taas veden pinnassa ihan Johansenin vieressä ja entistä hurjempana. Johansen laukasi pyssyn sille vasten kuonoa. Siitä se rupesi ulvomaan kauheasti, kääntyi ja katosi veren juostessa veteen. Me soudimme minkä suinkin jaksoimme, arvellen että se laukaus voi käydä meille hyvin vaaralliseksi. Mutta rauhoituimme, kun näimme mursun tulevan ylös samalla paikalla kaukana takanamme. Me soudimme edelleen ja olimme aikoja sitten unhottaneet koko mursujutun, kun yhtäkkiä näin Johansenin lentävän ilmaan ja tunsin hänen kajakkinsa saavan ankaran töytäyksen alapäin. Minä en aavistanutkaan, mitä se oli, katselin ympärilleni, että olisiko se joku jäämöhkäle, joka kallistui ja löi kajakin pohjaa vasten. Mutta samassa nousee muuan mursu näkyviin ihan minun vierelläni. Minä tartuin pyssyyn ja kun mursu ei kääntänyt päätään saadakseni ampua sitä korvan taakse, joka on sen arin kohta, niin ei auttanut muu kuin laskea keskelle otsaa, sillä tässä ei ollut aikaa tuhlata. Onneksi siinä oli tarpeeksi. Siinä se makasi kuolleena veden pinnalla. Kun me suurella vaivalla olimme saaneet reijän sen paksuun nahkaan ja leikanneet muutamia viipaleita rasvaa ja lihaa sen selästä, niin jatkoimme matkaamme.»

Kauan Nansen oli epätietoinen siitä, mikä oli tämä maa, johon olivat tulleet. He kulkivat aluksi muutaman jäätikköpeitteisen saariryhmän länsipuolta. Päästyään vihdoinkin maihin muutamalle näistä saarista, he sen jäätikköharjulta näkivät edessään läntisessä suunnassa yhä toisia saaria. Niitä kohden he suuntasivat nyt kulkunsa. Sinne saavuttuaan kirjoittaa Nansen:

»Illalla (elok. 15 p:nä) vihdoinkin pääsimme niiden saarten luo, joita kohden olimme monia päiviä pyrkineet, ja nyt ensi kerran kahteen vuoteen saimme astua paljaalle maalle. Sanoin ei voi kuvata, miltä tuntuu hyppiessä kiveltä toiselle, ja kun sitten muutamassa louhikossa tapasi sammalta ja kukkia. Norjan lippu liehumaan täällä meidän ensimmäisellä sulalla maalla! Ja sitten oli pidettävä juhla, laitettava juhlapäivällinen, joka maistui hyvälle istuessamme tellassa kuivalla soralla». Mutta missä he olivat? »Yhä sekavammaksi käy se kysymys.» Lauantaina elok. 17 p:nä, jolloin he tulivat saareen, joka oli Nansenin mielestä kauneimpia, mitä hän on maailmassa koskaan nähnyt, kirjoittaa hän: »Me olemme avovedessä Frans-Josefin maan länsirannalla, mikäli voin ymmärtää, ja me taaskin toivomme, että ehdimme kotia tänä vuonna.»

Tässä toivossa he taas pettyivät surkeasti. Jäät sulkivat heiltä tien täydellisesti elok. 28 p:nä. Ei ollut edes toiveita enää päästä Frans-Josefin maan eteläosaan. Ja niin he päättivät jäädä tänne talvehtimaan ja etsivät itselleen sopivan olopaikan ja rakensivat majan.\*

### **Kylmä kylpy. — Pakollinen uintiretki — Mursun leikkiä.**

Tässä talvimajassaan oleskelivat he yhdeksän kuukautta. Toukokuun 19 p:nä 1896 he lähtivät taas matkalle etelää kohden. Parina ensimmäisenä päivänä kävi matka hyvin heidän hiihtäessään ja vetäessään kajakeita kelkoilla. Myötätuulen puhaltaessa kiinnittivät kajakkeihinsa purjeen, mikä auttoi heitä vetäessä. Mutta sitten nousi myrsky heidän vastukseksen ja Nansen oli kerran arveluttavassa hengenvaarassa, josta pelastui viime hetkessä Johansenin avulla. Tästä kertoo Nansen: »Sunnuntaina toukok. 24 p:nä kuljimme länteen päin saarta kohden, ja kun oli itätuuli ja voimme käyttää purjetta kelkoissa, niin mentiin aika helposti sileää jäätä.

\* Kertomus talvileirillä olosta on kertomussarjamme 11 nrossa.

Mutta juuri kun me lähestyimme saarta, tuli lounaasta myrsky, ja kun kelkat olivat kaatuneet useita kertoja, täytyi meidän luopua laitatuulta purjehtimasta ja laskea purje. Taivas peittyi pilveen, ilma kävi sumuiseksi, ja me puskimme kovaa tuulta vastaan maihin. Oli koetettava päästä sinne pian, sillä rajuilma oli varmasti tulossa. Mutta nyt jääkin kävi epävarmaksi. Lähempänä maata oli halkeamia poikin ja pitkin, ja ne olivat lumen peitossa, niin että niitä oli vaikea nähdä. Johansen pysähtyi sitomaan mastoa ja purjetta kajakkinsa kannelle, ettei tuuli niitä veisi, minä sillä aikaa kuljin edelleen maata kohden niin nopeasti kuin suinkin pääsin hakeakseni valmiiksi telttapaikan. Mutta kulkiessani jää vajosi yhtäkkiä allani, ja minä humahdin veteen leveään halkeamaan, joka oli ollut lumen peitossa. En päässyt ylös: sukset olivat jalkoihin sidotut, ja niitä oli aivan mahdoton nostaa lumi- ja jääsohjun läpi, jota oli kokoontunut veden pinnalle. Minä olin myöskin kiinni kelkassani vetohihnalla, niin etten voinut kääntyä. Onneksi olin saanut tuuran kiinni jäähän halkeaman toisella puolen ja minä kannatin itseäni sen ja toisen käsivarteni varassa, jonka olin saanut jään reunalle, ja siinä kärsivällisesti odotin, että Johansen tulisi minua nostamaan. Olin varma, että hän oli nähnyt minun pudonneen, mutta minä en voinut sen vertaa kääntyä, että olisin voinut nähdä taakseni. Minusta tuntui, että hän viipyi kauan ja tuura alkoi antaa myöten, niin että minä vajosin yhä syvemmälle — alkoi kylmettää yli vatsan — ja minä aloin huutaa, vaan en kuullut vastausta. Huudoin yhä kovemmin apua, ja vihdoin kuulin ääntä takaani. Vesi yliti rintaa myöten, eikä olisi enää ollut pitkä aika ennenkuin olisin ollut veden alla, kun Johansen tuli ja veti minut jäälle. Hän oli ollut niin puuhaansa kiintynyt, että hän ei ollut huomannut minun pudonneen ennen kuin minä huusin apua. Siitä tapauksesta opin varovammaksi, niin että vasta en enää hiihtänyt kiinnitetyin suksin petollisella jäällä.»

Vasta kesäk. 3 pnä pääsivät he myrskyn tauottua lähtemään tästä saaresta, jatkaen matkaansa jäätä myöten. Sitten heillä oli vuoroon vähän avovettäkin ja väliin laskivat purjeessa jäätä pitkin. Näin he tekivät nyt hyviä päiväntaipaleita ohi monien saarien ilman muita sanottavia seikkailuita kuin että Johansen kerran oli hukkoa tavaroineen päivineen jään upottaessa. Kesäk. 12 pnä he pääsivät avoveteen ja saivat purjehtia koko päivän aika vauhtia hyvässä tuulessa. Ja nyt he olivat sen maan eteläpuolella, jossa

olivat niin kauan kulkeneet ja jossa olivat viettäneet pitkän talven.

Sen päivän illalla he laskivat jäänreunaan oikaistakseen koko päivän istumisesta jäykistyneitä jalkojaan. Ja tätä varten käveltyään jäällä edestakaisin kajakkien luona, he nousivat jäärovykiölle nähdäkseen paremmin seutuja. »Kun siellä seisomme», kertoo Nansen, »huusi Johansen äkkiä: »Kas, kajakkimme ajautuvat irrallaan. Juoksimme minkä voimme. Köysi oli katkennut. Tuossa tuo kello! huudoin Johanseniille antaen sen hänelle ja niin vikkellästi kuin mahdollista riisuin vaatteita vähemmäksi ja hypäsin veteen. Mutta tuuli oli jäältä päin. Keveitten kajakkien korkeaan mastolaitteeseen tuuli vastasi hyvin. Ne olivat jo kaukana ja ajautuivat hyvää vauhtia edemmäksi, nopeammin kuin minä uin. Minusta näytti epäilyttävältä voisinko mitään. Mutta siellähän oli menossa kaikki elämänehomme: kaikki mitä meillä oli, se oli kajakeissa, meillä ei ollut veitsen vertaa asetta, olisihan sama asia, jos minä jähmetyn ja uppoan tahi käännyn takaisin ilman kajakeita. Ponnistin kaikki voimani. Upuessani kun käännyn selälläni uimaan, näin Johanseniin liikkuvan levottomana jäällä edestakaisin. Poika parka, hän ei voinut olla yhdessä kohdin, ja hänestä tuntui kauhealle, kun hän ei voinut mitään tehdä. Varsin vähän hänellä oli toivoa, että minä voisin suoriutua, mutta eihän mitään olisi auttanut, jos hänkin olisi syöksynyt veteen. Hän sitten sanoi minulle, että se oli kamalin hetki hänen elämässään. Kun käännyn taas vatsalleni uimaan ja näin päässeeni lähemmäksi kajakeita, niin toivoni elpyi ja ponnistin kahta enemmän. Sitten tunsin jäsenieni jähmettyvän jähmettymistään ja turtuvan kerrassaan. Tunsin, ettei ole pitkä aika siihen, kun en voi niitä enää liikuttaa. Mutta ei ollut kovin pitkältä enää kajakkeihinkaan, kun vain vielä vähän aikaa kestän, niin olemme pelastetut. Minä ponnistin. Vetoni heikkenivät heikkenemistään. Mutta välimatkan lyheni lyhenemistään, ja aloin uskoa, että pääsen perille. Vihdoin ulotuini tarttumaan sukseen, joka oli sidottu poikkiteloin kajakkien peräpuolelle, hinausin kajakin laidan varaan, ja ajattelin: pelastetut. Yritin nousemaan kajakkiin, vaan koko ruumis oli jäykkänä, tuntui aivan mahdottomalta päästä ylös. Jonkun hetkisen uskoin jo, että kaikki oli kuitenkin mennyttä: pääsin perille, vaan en jaksa nousta kajakkiin. Hetken kuluttua sain kuitenkin toisen jalkani viskatuksi kelkan laidalle, joka oli

kajakin kannella, ja onnistuin hinautumaan ylös. Siinä nyt olin, mutta niin kohmetuksissani, että oli vaikea soutaa. Vaikea olikin päästä kytketyillä kajakeilla, ja niitä toisistaan irrottamaan ei ollut aikaa: siihen, kun sen olisin saanut tehdyksi, olisin ihan kohmettunut. Minun piti soutaa niin paljon kuin jaksoin päästäkseni lämpemään. Hiljalleen matka edistyikin jäänreunaa kohden. Koko ruumiini oli tunnoton, mutta kuitenkin aina kun tuulenpuuska tuli, joka jäsentä jäätä ohuen, märän villapaidan läpi. Tutisin ja hampaat loukkua löivät, niin että tuskin olin tajullani. Kuitenkin kykenin airoa liikuttamaan ja lämpimän tiesin saavani, kunhan vain pääsisin jälle. Kajakkien edessä uiskenteli kaksi ruokkia — houkutteleva oli ajatus, että illaksi siitä voisi saada lintupaistin, nyt kun meillä oli ruuan puute. Sieppasin pyssyn ja ammuin ne yhdellä laukauksella. Johansen sitten kertoi, että hän säikähti kuullessaan laukaukset. Hän ei ollut voinut ymmärtää, mitä minä siellä puuhasin ja oli luullut tapaturmalaukaukseksi. Mutta kun hän sitten näki minun soutelevan ympäriinsä ja poimivan kajakkiin lintuja, oli hän luullut minun tulleen hulluksi. Vihdoin pääsin jään reunaan. Mutta virta oli minut sortanut kauas maallennousupaikastamme. Johansen tuli ja hyppäsi kajakkiin, ja nyt me pääsimme pian perille. Töintuskin pääsin jälle. Viluissani tutisten seisoin jäällä ja Johansen kiskoi päältäni märät vaatteet, puki ylleni vähän kuivaa, jota oli säästössä, levitti sitten jälle makuusäkin, jonne minä konttasin niin syvälle kuin suinkin Johansenin pannessa peitoksi purjeen ja kaikki mitä suinkin oli suojaamaan minua kylmältä tuulelta. Makasin kauan väristen ja hampaat loukkua lyöden, mutta sitten vähitellen alkoi tulla lämmin. Sillä aikaa kun Johansen laittoi teltan ja keitti illallisen ampumistani linnuista, nukuin sikeästi kuin lapsi. Hän antoi minun nukkua, ja kun heräsin, illallinen oli ollut valmiina jo pitkän aikaa ja kiehua porisi tulella. Lintukeitto karkotti viimeisenkin vilun kylmän uintiretken jäljeltä. Märät vaatteeni riippuivat ulkona yöajan ja olivat seuraavana päivänä kuivat.»

Seuraavana päivänä he jatkoivat matkaansa ja tulivat seudulle, jossa oli mursuja tavattomasti. Niitä oli vedessä, niitä oli jäällä, niitä aivan kuin kiehui joka taholla. Kokemuksestaan matkailijamme tiesivät, että nuo ukot voivat olla hyvin tungettelevia. He olivat sen vuoksi varuillaan. Mutta sittenkin joutuivat vielä kerran tekemisiin tuon ukon kanssa.



»Aamupuolella, kesäk. 15 pnä, soutuassamme edelleen emme olleet nähneet enää erittäin runsaasti mursuja ja arvelimme kulkuvetemme nyt turvallisemmaksi. Mutta sitten näimme muutaman yksinäisen kulkulaisen sukeltavan esiin jonkun matkaa edessäpäin. Johansen, joka kulki edellä, lasi muutamalle jäänkengälle<sup>1</sup>, ja minäkin, vaikka pidin tällaista varovaisuutta liiallisena, päätin noudattaa hänen esimerkkiään. En ehtinyt pitkältä, kun mursu sukelsi esiin vierelläni, heittäysi kajakkini laitaa vasten, nosti toisen eturäpylänsä kannelle ja iski kajakin kylkeen koettaen kaataa. Pidin vastaan minkä mahdollista, ettei kajakki kaatuisi ja vetäsin otusta airolla kalloon voimieni takaa. Se teki toisen ryntäyksen ja kallisti niin että kajakin kansi oli melkein veden alla, sitten se hellitti ja ryntäsi pystyyn. Tartuin pyssyyni, vaan samassa mursu katosi yhtä äkillisesti kuin oli ilmestynytkin. Yritin jo sanomaan Johansenille, että olipa onni päästessämme ehyin nahoin tästä seikkailusta, kun huomasin, että jalkani kävivät märiksi ja kuulin veden lorisevan kajakkiin. Silmänräpäyksessä oli kajakki soudettu jäänkengälle, mutta siinä vaivuin vaipumistani. Oli joutuin päästävä jälle, sillä kajakki täytyi täyttymistään. Suurella vaivalla ja neuvottelulla saatiin kajakki vedetyksi jälle. Kaikki tavarat uivat kajakissa likomärkinä. Nyt me siis olemme tässä, kaikki tavaramme levitettyinä kuivamaan, ja kajakki paikattavana. Aika läven mursu oli viiltänyt, onni ettei tavannut hampaallaan reiteeni. Onni oli myöskin, että olimme lähellä maata ja sellaisella paikalla, missä pääsi jään reunalle. — Saman päivän illalla: Olen tänään paikannut kajakkini, ja samalla olemme kummankin kajakin ompeleet tiivistäneet stearinilla, niin että toivomme voivamme jatkaa matkaa pitävillä kajakeilla. Mursut uiskentelevat tässä edustalla ja tähystelevät meitä suurilla pyöreillä silmillään, mylvivät ja puuskuttelevat. Väliin nousevat jään reunaa vasten, aivan kuin aikoisivat tulla meitä ajamaan pois.»

**Koiran haukuntaa. — Kohtaus. — Ihmisten parissa. —  
Kotia höyrylaivalla. — Fram saapuu.**

»Tiistaina kesäk. 23 pnä:

Mitä on tapahtunut? Melkeinpä en vieläkään käsitä. Miten onkaan tässä matkailijaelämässä keikauksia. Muutamia päiviä

<sup>1</sup> Jäänkenkä se osa jäätelistä, joka usein pistäikse ulommas vedenpinnan alla.

sitten uimassa jäävedessä hengen uhalla, mursujen kanssa taistelemassa, eläen villi-ihmisen tavoin, varmoina että meillä on pitkä matka yli jään ja meren tuntemattomien seutujen läpi ennenkuin tapaamme toisia ihmisolentoita, matka täynnä samallaisia vaihtelevia kohtaloita, samoja pettymyksiä, joihin olemme niin tottuneet... ja nyt elämme sivistyneen europalaisen elämää, ympärillämme sivistyksen mukavuutta ja ylellisyyttä, yllinkyllin vettä, saippuaa, pyyhlinliinoja, puhtaat pehmoiset vaatteet, kirjoja ja kaikkea mitä olemme uneksineet vuoden kuluessa.

Tämä »keikaus» tuli näin:

Teltalla ollessa kesäkuun 17 p:nä puolenpäivän jälkeen Nansen keiton laitettuaan kiehumaan meni läheiselle jääryökyölle tarkastellakseen seutuja. »Maalta päin puhalteli hieno tuulihenki, jonka mukana kulkeutui tuhansien lintujen äänensorina kauempana maalla olevalta vuorelta. Kun kuuntelin tätä elämän hälinää ja silmä seurasi rannikkoa maalle päin pysähtyen hetkeksi alastomiin, mustiin vuorenseniin, siitä harhailen yli kylmään jääkenttään ja jäätiköjen peittämän maan, jota en luullut ihmissilmän tätä ennen nähneen ja jossa en luullut ihmisjalan koskaan astuneen, silloin sattui korvaani niin koiranhaukunnan kaltainen ääni, että ihan vahdin.» Nansen huuti Johansenin. Pari kertaa hänkin oli kuulevinaan jotakin sellaista, jota olisi voinut koiranhaukunnaksi sanoa, vaan ei uskonut sitä siksi. Mutta Nansen kiireellä ahmittuaan ateriansa lähti hiihtämään ottaakseen tarkempaa selkoa. Hän tapasi tuoreita jälkiä, jotka olivat liian suuria ketunjäljiksi. »Omituisella mielellä, toivon ja epätoivon välillä väikkyyen kuljin edelleen. Kuului nyt uudelleen ja selvemmin haukuntaa. Omituisesti kiertelivät tunteet mielessäni, kun etsiskelin tietä maalle päin jääryökyöiden ja koleikon läpi. Yhtäkkiä olin kuulevinani ihmisäänen, huutoa. Vieraa äänen ensi kerran kolmeen vuoteen. Sydän löi, veri tunki aivoihin, juoksin muutamalle röykkiölle ja huudin, mitä keuhkoista lähti... Pian kuulin taas huutoa ja nyt näinkin muutamalta puristuselältä mustan olennon, joka liikkui röykkiöiden välissä. Se oli koira, mutta edempänä tuli toinen olento — ihminen. Kuka? Oliko se Jackson, vai oliko se ehkä joku maanmiehiäni? Kiireellä lähestyimme toisiamme, minä huiskutin lakkia, hän teki samoin. Kuulin hänen puhelevan koiralleen. Kuuntelin. Hän puhui englanninkieltä, ja lähemmäksi päästyäni luulin tuntevani hra Jacksonin, jonka muistelin kerran nähneeni. Nostin lakkiani, ojensimme toi-

sillemme sydämellisesti kättä. Yllämme sumukatto, joka sulki maailman ympäriltämme, allamme epätasainen, puristunut ajojää, ja toisella puolen näkyi vain hyvin vähän maata — ei muuta kuin jäätä, jäätikköä ja sumua. Siinä seisoi vastatusten sivistynyt europpalainen englantilaisen raitaisessa puvussa, pitkävartisissa kautsusaappaissa, parta ajettuna hyvin ja tuoksuen hyvähajuiselta saippualta, jonka villi-ihmisen tarkka hajuaisti tunki jo pitkän matkan päästä — ja toisena villi-ihminen, likaisissa ryysyissä, mustana noesta ja traanista, pitkä koottu tukka ja takkuinen parta mustina noesta, kasvojen vaalea hipiä aivan näky-mättömissä paksun kerroksen alla, jota koko talven ponnistuksilla oli turhaan koetettu poistaa lämpöisellä vedellä, sammalilla, rievuilla ja lopuksi vaikka turhaan puukollakin. Kukaan ihminen ei olisi voinut aavistaa, kuka tämä oli ja mistä tulee.

Jackson: »Minua ilahuttaa nähdä teitä.»

»Kiitos, samoin minua nähdä teitä.»

»Onko teillä laiva täällä?»

»Ei, laivani ei ole täällä.»

»Kuinka monta miestä teitä on?»

»Minulla on vain yksi toveri, hän on tuolla jään reunassa.»

Puhelua jatkaessamme olimme alkaneet kulkea maalle päin.

Olin otaksunut, että hän oli tuntenut minut tahi ainakin arvannut, kuka oli tämän villin muodon takana, en voinut uskoa, että aivan tuntematonta niin sydämellisesti vastaan otettaisiin. Hän pysähtyi sitten yhtäkkiä, katsoi minua suoraan silmiin ja sanoi kiireisesti: »Oletteko Nansen?» — »Olen kylläkin.» — »Herranen aika, minä olen iloinen nähdessäni teidät.» Ja hän tarttui käteeni ja pudisti vielä kerran. Koko hänen muotonsa loisti ilosta. Hän kysyi: »Mistä nyt olette tullut?» — »Lähdin Framista ajauduttuamme kaksi vuotta, ja olen käynyt 86° 15' p. l., josta meidän täytyi kääntyä takaisin suunnaten matkamme Frans-Josefin maahan. Jäimme talvehtimaan pohjoisempana ja olemme nyt matkalla Huippuvuorille.» — »Onnittelten teitä sydämestäni. Olette tehnyt kelpo matkan, ja olen iloinen siitä, että minä ensimmäisenä saan onnitella teitä palanneeksi.» Hän tarttui taas käteeni ja pudisti ystävällisesti. Vieraanvaraisen englantilaisen tavoin hän sanoi minulle, että hänellä oli runsaasti sijaa meitä varten ja että hän odotti laivaa joka päivä.

Nansen seurasi Jacksonia englantilaisen retkikunnan asemalle, Kap Floralla, jossa retkikunnan muut jäsenet ottivat Nansenin

vastaan suurella riemulla ja jonne he hakivat Johansenin riemukulussa.

Täällä oli nyt mieluisa ja hyvä tyyssija, jossa ei tarvinnut kuin odottaa laivan tuloa. Mutta kun sitä ei alkanut näkyä, kävivät matkailijamme ylen levottomiksi. Heille antoi huolta se seikka, että jos Fram on jo palannut, niin mikä hätä ja suru kotimaassa heistä, joiden kohtalosta ei ole siellä vähintäkään tietoa. Vihdoin kuukauden odotuksen perästä heinäk. 26 p:nä saapui laiva, höyryalus »Windward», ja elokuun 7 p:nä he sillä lähtivät purjein ja höyryin aaltoilevaa merta etelään. Elokuun 12 p:nä illalla näkivät he Norjan rannikon hämmöittäväen edessään ja seuraavana päivänä he saapuivat Vardön edustalle, jossa laivaan tuli luotsi. Tältä Nansen sai tietää, että Fram ei ollut vielä tullut ja että Nansen retkikuntineen oli jo aikoja sitten pantu hautaan.

»Hiljaa ja huomaamatta Windward laski satamaan kaikki liput mastossa. Ennenkuin ankkurikaan oli laskettu, olin Johansenin kanssa veneessä matkalla sähkösanomakonttoriin. Kukaan ei meitä tuntenut rantasillalla. Ainoa, joka välitti meistä kotia palaavista oli muuan ymmärtäväinen lehmä, joka pysähtyi poikittain ahtaalle kadulle ja katseli meitä ihmetellen. Tuntui niin hauskan kesäiselle nähdessämme lehmän, että minun halutti mennä ja ottaa se syliini. Tunsin että nyt todellakin olin Norjassa.

Tulimme sähkösanomakonttoriin. Panin suurellaisen paperipinkan pöydälle sanoen, että minulla oli muutamia sähkösanomia, jotka haluaisin lähettää niin pian kuin mahdollista. Niitä oli satakunta ja pari varsin pitkääkin, jonkun parituhatta sanaa kumpikin. Asemapäällikkö katseli hieman tutkivasti minua ja otti sähkösanomakan aivan tyyneesti. Mutta kun hänen silmänsä sattuiivat päällimmäisen sähkösanoman alla olevaan nimeen, niin hänen kasvonsa värähtivät. Hän vei sähkösanomat palveluksessa olevalle sähköttäjälle ja palasi takaisin kasvot loistaen ja onnitteli minua tervetulleeksi kotia. Sanoi, että sähkösanomat lähetetään heti niin nopeasti kuin mahdollista, mutta menee monta päivää ja yötä ennen kuin saa ne suoritetuksi. Ja sitten sähkösanomakoneet alkoivat naputella ja kuljettaa yli maan ja maailman saman uutisen, että norjalaisen napaseuturitikunnan kaksi jäsentä oli terveenä palannut, ja että minä odotin Framin palaavaksi samana syksynä.»

Täältä matkustivat retkeilijämme elok. 16 p:nä Hammerfestiin,

jossa heidät otettiin vastaan suurilla juhlallisuuksilla. Sinne tuli Nansenia vastaan hänen vaimonsakin. Ja täällä tapasi Nansen myöskin ystävänsä, englantilaisen Sir George Baden-Povell'in, joka »Otaria»-laivallaan juuri oli palannut tutkimusretkeltä Novaja-Semljasta ja oli aikeissa lähteä retkelle hankkimaan tietoja Nansenin retkikunnasta. Hän tarjosi nyt Nansenille ja hänen seuralaisilleen asunnon komeassa laivassaan, joka makasi satamassa, jonne yhtämittaa tulvasi Nansenille joka maailman suunnalta onnetoivotussähkösanomia ja riemunosoituksia.

Mutta Fram?

Kaiken tämän riemun keskellä jäyti Nansenia huoli Framista. »Minä olin ylpeästi ilmoittanut, että odotan sitä kotia nyt tänä vuonna. Mutta minkä vuoksi se ei ole jo tullut? — Sen pitäisi olla jo irti jäästä, jos vain asiat eivät ole hullusti. Oli kummallista, ettei se jo ollut täällä.»

Pari päivää hän oli ollut Otaria laivalla, kun aamusella hänen parahiksi päästyä vuoteeltaan, sir George koputtaa ovelle ja ilmoittaa muutaman miehen välttämättömästi tahtovan häntä puhutella. Kun Nansen tuli laivan salonkiin, oli siellä muuan herra sähkösanoma kädessä. Hän ilmoitti olevansa paikkakunnan sähkölennätinkonttorin päällikkö ja oli saanut sähkösanoman, jota luuli Nansenin pitävän tärkeänä ja sen vuoksi itse tullut tuomaan sen. Tärkeänä? Eihän ollut Nansenille nyt koko maailmassa kuin yksi ainoa tärkeä asia: Framin kohtalo. Vapisevin käsin hän avasi sähkösanoman:

»Tohtori Nansen.

Fram saapunut tänään hyvässä kunnossa. Kaikki hyvin laivalla. Lähtee heti Tromsööhön. Tervetuloa kotiin.

Otto Sverdrup.»

»Tuntui kuin olisin tukehtunut», kertoo Nansen, »enkä muuta saanut suustani kuin: Fram on tullut. Sir George vavahti ja hypähti pitkän matkaa yli lattian, Johansen oli tyytyväisen näköinen kysymysmerkki, asemapäällikkö seiso i keskellämmen nauttien aikaansaamastaan vaikutuksesta, ja minä katosin hyttiini ja huudin vaimolleni: Fram on tullut. — Syntyi riemu laivalla, satamassa ja kaupungissa. »Windwardista», joka juuri oli nostamassa ankku-rinsa mennäkseen Tromsööhön, raikui voimakkaat hurraahuudet Framille ja Norjan lipulle.

Seuraavana päivänä tulimme Otarialla Tromsöön satamaan, ja siellä oli Fram edessämme, niin lujan ja leveän näköisenä ja niin ahavoittuneena. Oli omituista nähdä taas sen korkeat mastot ja katsella sen runkoa, joka oli minulle niin tuttu. Kun viimeksi sen näin, oli se puolitiiehen hautautunut jäähän. Nyt se vapaana ja ylpeänä keinuili siniaalloilla Norjan vesillä. Me laskimme sen sivuun. Otarian miehistö tervehti sankarilaivaa kolmenkertaisella hurraahuudolla englantilaiseen tapaan, ja Framista vastattiin norjalaisella yhdeksänkertaisella hurraahuudolla. Me laskimme ankkurin ja seuraavassa silmänräpäyksessä Framin reipas miehistö valloitti »Otarian».

Tätä kohtaamista en yritäkään kuvata. Tuskin kenelläkään meistä oli muuta selvää ajatusta kuin että me olimme taas koolla joka mies, olimme taas kotona Norjassa. — Retkikunta oli tehnyt tehtävänsä.»

---



# Mailta ja meriltä

Seikkailuja, kertomuksia, kuvauksia nuorisolle

Toimittanut

**TEUVO PAKKALA.**

Suomen nuorisolle halpaa, mutta hyvää ja arvokasta sekä mieltäkiinnittävää lukemista

Jännittäviä, seikkailurikkaita kirjoja lukevat kaikki pojat ja tytöt mielellään, eikä siitä ole muuta kuin hyvää sanottavana, sillä ovat-han taiteelliset ja hyväsisältöiset seikkailukirjat suuressa määrin omiansa herättämään lukuhalua, muodostamaan makua ja luomaan mielikuvitusta. Mutta aivan halpahintaisia tämäntapaisia kirjoja ei toistaiseksi ole ollut tarjolla. Tätä kelvollisten, halpahintaisten nuorisokirjojen usein valitettua puutetta poistaaksemme olemme alkaneet julkaista kirjasarjaa „Mailta ja meriltä“, jonka toimittaja on kirjailija Teuvo Pakkala. Sarjassa julkaistaan etevimpien kertojain tuotteita. Kukin vihko on itsenäinen kirja ja maksaa ainoastaan 25 penniä.

Sarjan ensimmäiset kirjat ovat:

- N:o 1. **Karkuri**, kirjoittanut *Fr. Gerstäcker*. Hinta 25 p.  
N:o 2. **Taistelu paalumajalla**, kirjoittanut *Ch. Sealsfield*. Hinta 25 p.  
N:o 3. **Aamukellot**, kirjoittanut *Adolf Schmitthenner*. Hinta 25 p.  
N:o 4. **Kylmä sydän**, kirjoittanut *Wilhelm Hauff*. Hinta 25 p.  
N:o 5. **Ksi Ksin luolan ihmelukko**, kirjoittanut *Gustav Schwab*.  
Hinta 25 p.  
N:o 6. **Ilmeitten maassa**. Kreikkalaisia satuja. Kuvitettu. Hinta  
25 p.  
N:o 7. **Tito**, Kertomus arosudesta, kirjoittanut *E. Seton-Tompson*.  
Hinta 25 p.  
N:o 8. **Musta kalerilaiva**, kirjoittanut Vilhelm Raabe. Hinta 25 p.  
N:o 9—11. **Nansenin pohjoisnapamatkalta**. N:o 9. Laivalla napameritse. 25 p. N:o 10. Suksilla ja kajakilla. 25 p.  
N:o 11. Talvea saarella nimettömällä. 25 p.

**Kustannusosakeyhtiö Otava,  
Helsingissä.**